

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 stot. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabilu po L. —, oglasi deana, nihi zavolov, mm po L. 2. — Mali oglasi po 20 stot. besela, najmanj pa L. 2. — Oglasi naročnika in reklamacije se pošiljajo izključno uravil Edinosti, v Trstu, ulica sv. Franciška Asiškega šte. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Rimska modrost

Stari Rimljani so bili velik narod. Njih položaj v tedanjem svetu je bil podoben položaju, v katerem se v naših dneh nahaja Anglija s svojim pomorskim svetovnim carstvom. Kakor sega danes angleška moč v vse dele sveta, tako se je tedaj — pred kakimi 2000 leti — raztezalo rimsko gospodarstvo čez ves tedaj poznani svet. Rimska država je bila svetovno carstvo.

Kako so prišli Rimljani do tolike slave in veljave? Predvsem se to ni zgodilo v enem dnevu, bilo je treba stoletij ter mnogo naporena dela in mnogo žrtev. Žrtve je zahtevala ustanovitve rimske države predvsem zato, ker je bila vojna glavno sredstvo, s katerim so šli stari Rimljani od enega cilja k drugemu. Kdor koli ni bil Rimljan, se je imenoval barbar. Proti barbarskim narodom pa je vladalo isto razpokoženje v tedanjem Rimu, kakršno je bilo pozneje razpokoženje Turkov nasproti kristijanom, t. j. čim več jih ubiješ, tem večjo zaslugo boš imel na tem in onem svetu. Zato so Rimljani in Turki širili svoje gospodarstvo s popolnoma enakimi metodami: ferro ignique — z ognjem in mečem, t. j. napadali so barbarska ljudstva, požigali so, klali in pobijali in se potem sami šopirili na mestu prejšnjih gospodarjev. Tako so si Rimljani osvojili dežele, kjer se nahajajo danes posamezne romanske države (Italija, Francija, Španija) in tudi kruge dele tedanjega sveta.

Od tega je preteklo nad 2000 let. Od takrat so se moralna in kulturna naziranja pod vplivom krščanstva temeljito spremenila. Nečloveška politična morala starih Rimljanov in Turkov je bila uničena z istim orožjem, s katerim se je sama uveljavljala — z ognjem in mečem, pojma barbarskih in nebarbarskih narodov se je razpršila v nič, a od nekdanje rimske kulture se je tudi v sami Italiji, ki je bila njena zibelka, ohranilo le to, kar je bilo v njej dobroga in človeškega.

Po dolgih 2000 letih pa so se v Italiji začeli nekako vračati k stari rimski metodi h gestu «Z ognjem in mečem». Tisti, ki nam dajajo čutili moč ognja in železa, sicer pravijo, da delajo na svojo roko «oltre il governo al di sopra del governo imbelles» (nad meščastvo vlado in prek nje) in mi vemo poleg tega, da jih je le peščice. Toda naše kulturne ustanove se požigajo, naše imetje se uničuje, miroljubni državljani našega jezika se javno napadajo in prepejajo, a italijansko javno mnenje in italijanska vlada pa molčita in torej — pritrjujejo po znanem starorimskem pregovoru. Pred kratkim je bil javno napaden in prepeten eden naših poslancev. Vsi so pritrjili, molčale so tudi vse italijanske politične stranke.

Stojimo torej pred dejstvom, da se nasilja proti nam splošno odobravajo in smatrajo za dobro delo. Samo eno jih pri tem jezi, namreč to, da dosedanje Cesarjeve metode nekako nimajo preveč sijajnih uspehov. Vsled tega je treba te metode spopolniti, ognju in meču je treba priskočiti na pomoč z novim sredstvom, ki se mu pravi rimska modrost. Parlamentarna skupina socialne demokracije (ne socialistov!) je sklenila te dni resolucijo, v kateri pravi, da bo spravila vprašanje gospodarske krize Trsta pred parlament v obliki splošno državne zadeve. V tej resoluciji se zahaja tudi sledeča točka: «Naglašajo, da mora iti vlada pri reševanju slovanškega vprašanja radi njegove zelo kočljive narave po stopnjah rimske modrosti. Dočim se mora grajati vsako preganjanje, se pa ne more odobravati vsaka pretirana popustljivost napram barbarskim političnim spletakarjem, katerim delovanje gre za tem, da zastrupajo zavest slovanškega kmeta, ki je radi prevladajočih gospodarskih koristi precej blagohotno razpokožen napram Italiji, katere je sedaj državljan.»

Ta resolucija vsebuje za vse Jugoslovane v Italiji resen opomin. Rimska modrost (sapienza romana) o kateri govori, je znana. Ona je obstojala v tem, da so rimski vojskovođe poleg vihtenja z orožjem spretno izrabljali notranje politične spore, ki so razdvajali barbarske narode, kateri so jim bili na

poti. Ko so bile politične strasti najbolj razgrete, tedaj so udarili z orožjem, in vse stranke, ki so se dotlej borile med seboj, so bile hkratu pod nogami vojskovođje. Eno ljudstvo več je bilo podjarmljeno.

Mora se priznati, da je v tem naklepu precej rimske modrosti. Mnogo je je tudi v tem, da se gospodarska kriza Trsta stavi v zvezo s slovanškim vprašanjem v naši pokrajini, dočim je ne vidimo nič v drugem naklepu, ki ga vsebuje navedeno mesto v resoluciji in ki gre za tem, da bi se napravil umeten razdor med našim kmetijskim ljudstvom in njegovim razumnim delom. Človek bi mislil, da so tam dol v Rimu na vladi sami analfabeti, Bonomi in della Torretta ne znata gotovo ne čitati ne pisati. Tam nekje sredi Rima bo kak hrast. Pod tistim hrastom se shajajo ministri tako zvečer, (po dnevu orjejo in kopajo) kadijo fajfe, pišejo rujno vince (iz sklade, in sicer vsi iz ene) ter rešujejo z resnim obrazom važna politična vprašanja. Eden med njimi drži v roki goreč suh koromač in sveti.

Tako bi si moral misliti naš človek, ki bi slučajno ne bil poučen, da je Rim ravno tako moderno mesto kakor Pariz, Dunaj ali Berlin. Zakaj bi sicer ti gospodje tam dol v 20. stoletju ne mogli razumeti, da si dandanes ni niti mogoče misliti naroda brez razumnosti in da mora biti tudi pri našem narodu v Julijski pokrajini v tem oziru ravno tako kakor pri vseh drugih kulturnih narodih na svetu. Kakor drugod po svetu, so tudi pri nas razumniki voditelji naših ljudskih množic. Zraven tega pa ima naše razumstvo eno prednost, s katero se po pravici ponaša, da namreč izhaja iz naroda samega. Naši duhovniki, učitelji, odvetniki itd. nise ne baroni, ne grofovi, ne vitezi, temveč so sinovi naših kmetov in delavcev.

Vsled tega so poskusi, s katerimi bi hoteli ločiti naše ljudske množice od razumnosti, brezuspešni in — neslani. Vse laskanje našim ljudskim množicam, s katerim bi ga hoteli našantati proti razumnstvu, je zastoj. Zadnji naš kmetič bi videl, da se za tem laskanjem skriva peklenški načrt za narodno in kulturno uničenje našega plemena. Hočejo mu vzeti razumnstvo, da bo v sedanji borbi za svoj gospodarski in kulturni obstanek prepuščeno samo sebi, in raznarodovanje bi šlo po tem samo ob sebi.

Toda tu se «rimska modrost» kruto moti. Naše ljudstvo dobro ve in čuti, da je njegovo razumstvo edini odkritosrčni branitelj njegovih koristi in pravic. Kar se pa tiče delovanja slovanškega razumnstva Julijske pokrajine, bi vam morala prava rimska modrost narekovati popolnoma drugačo logiko. «Ti prokleti slovanški duhovniki, učitelji, odvetniki, itd. — vam pravi modrost (kaj je ne slišite?) — so nam sicer nadležni, toda s svojim delom med nam nam pravzaprav koristijo. Če bi jih ne bilo, bi gotovo bilo slabše. S tem da ljudstvo organizirajo, izobražujejo in kulturno povzdigujejo, mu dajajo tukaj pred našimi očmi in pod našim nadzorstvom tisto kulturno hrano, ki jo to ljudstvo lahko povzije in ki mu je mi ne moremo dati. Brez teh razumnikov bi ljudstvo moralo hoditi po svojo kulturno hrano drugam. Zakaj kmetije in delavci v Julijski pokrajini niso takšni barbarji, kakršne je srečeval Cesar na svojih pohodih. Mi seveda tem razumnikom ne bomo dajali križcev za zasluge, toda pametno bi bilo, da jih pustimo na miru in da jih ne oviramo.»

Takšna rimska modrost bi bila na mestu v naši deželi. Do te višine pa se seveda more povzdigniti le tisti italijanski razumniki, ki je sam sin italijanskih ljudskih množic. In ko bi bili italijanski razumniki, ki imajo odločilno besedo v naših krajih, vsaj v svoji večini sinovi italijanskih kmetov in delavcev, kakor je to slučaj pri nas, tedaj bi bilo tudi že davno prišlo med Italijani in Slovani naše pokrajine do tistega sporazuma in pomirjenja, ki ju enako zahtevata vsaka prava rimska in tudi slovanška modrost.

nistrski predsednik grof Bethlen, zunanji minister grof Banffy in direktor političnega oddelka na potu na konferenco v Benetkah potovali skozi Jugoslavijo. Vlada smatra, da je bilo postopanje pariske poslanške konference napram krajevstvu SHS zelo nekorektno.

Ob albanski meji mir

BELGRAD, 11. Glasom poročila ministrskega sveta vlada zadnje dni ob albanski meji popoln mir.

Proitalijanske demonstracije v Valoni

BELGRAD, 11. V Valoni se je, kakor poročajo listi, vršil na glavnem trgu pod milim nebom šođ, na katerem je med drugim govoril tudi minister Minga. Vsi govorniki so hujskali proti Italiji. Govornik Aja je izjavil, da je kongres v Versailles določil neodvisnost Albanije, katero pa hoče Italija porušiti s tem, da drži v svojih rokah otok Saseno in ga noče izročiti Albaniji. Govorniki so pozivali prebivalstvo na boj proti Italiji. Demonstracije so hoteli naskočiti italijanski konsulat, kar pa je preprečilo redarstvo. Slične demonstracije proti Italiji so bile tudi v Skadrju in Draču. Italijanski konsulat je postal zbog demonstracij pri vladi v Tirani oster protest.

Narodna skupščina

BELGRAD, 11. Narodni poslanci se morajo brez vsakega odlašanja pozvati sestati 20. oktobra t. l. na prvo redno sejo skupščine.

Razmere na Hrvatskem

BELGRAD, 11. Dopisniku «Slov. Naroda» je podal hrvaški pokrajinski namestnik g. Juraj Demetrovič v razgovoru obširno sliko o političnih, gospodarskih in socialnih razmerah med hrvaškim seljaštvom. Pokrajinski namestnik je poudarjal, da je med hrvaškim seljakom zavladovalo zadovoljstvo, ki se zunaj dokazuje na razne načine, posebno tudi v izvrševanju državljanških dolžnosti. Hrvaški seljak sedaj davek redno plačuje. Na poseben javen način pa je razpoloženo med hrvaškim narodom pokazalo letošnje rekrutiranje vojaščin obvezanih mladeničev. V zagrebški okolici so se vojaški nabori izvršili zelo sijajno. Dosegli so krasne rezultate. Tudi popis živine nam kaže temeljit preokret med kmetijskim prebivalstvom. Dočim so prvi popis lanskega leta izrabili gotovi elementi za malo revolucijo, se sedaj vrši popis v popolnem redu in brez vsakega protesta.

Proces proti atentatorjem na Draškoviča

ZAGREB, 11. Včeraj dopoldne se je nadaljeval pred sodnim stolom glavna razprava proti atentatorjem na ministra Draškoviča. Obtoženi Nebojša Marinčević je izjavil, da se ne čuti krivega. Na posamezna vprašanja je odgovarjal popolnoma mirno. Glavni atentator obtoženi Alija Alijagić je izjavil, da se ne čuti krivega in da ni imel nobene naloge, da izvede atentat na ministra Draškoviča, kakor tudi da ga ni nameraval usmrtiti. Izjavil je, da obžaluje, ker je Draškoviča smrtno zadel in ker so s tem prizadeti njegova žena in njegovi otroci. Na Draškoviča je streljal, ko je čital novine, iz daljave nekoliko korakov. Ko je dvakrat ustrelil nanj, je Drašković po hitel za njim še kakih 17 korakov. Dasi bi tudi lahko tretjič nanj ustrelil, ni tega storil. V Zagrebu je čakal na delo in je stanoval v Ilici. Priglasil se je pri svoji organizaciji, vendar pa ni mogel dobiti dela, ker je bilo pred njim oglašenih 50 oženjenih. Na vprašanje zagovornika je izjavil, da je «obznan» uničila sindikalno organizacijo. Delavci so bili brez varstva, delodajalci pa so hoteli podaljšati delovni čas. Obznan je bila izdana za rudarske stavke. Delavci so se takrat izganjali iz stanovanj in so s svojimi družinami ostali brez sredstev. Obtoženec obžaluje, da je bila z njegovim činom prizadeta žena pokojnega in da je bil odvzet oče in hranitelj otrokom. Za časa atentata sta bila dve klopi od ministra oddaljena orožnika in ko je izstrelil dva strela, je imel še nabasanih šest nabojev.

Čehoslovaška

Kongres ruskih znanstvenikov v Pragi

PRAGA, 12. Kongresa ruskih znanstvenikov, ki se je 10. t. m. nad vse slavnostno otvoril, so udeležujejo znanstveniki, ki so pobegnili iz Rusije in bivajo sedaj v Nemčiji, na Poljskem, v Angliji, Franciji, Jugoslaviji, na Čehoslovaškem, Bolgarskem in Estonkem. Za predsednika kongresa je bil izvoljen profesor Lomsakov. Ministrski predsednik dr. Benšk je kongresu toplo pozdravil. Vlada je ruskemu znanstvu in ruskim znanstvenikom obljubila vsestransko podporo. Kongres bo trajal od 17. t. m.

Uspehi Zveze narodov

PRAGA, 12. Čehoslovaški poslanik v Parizu Osusky je nasproti poročevalcu lista «Prager Presse» izjavil, da je Zveza narodov že našla polje svojega delovanja. Drugo zasedanje Zveze se je začelo s pozitivnim in znatnim uspehom. Tako bi se n. pr. Mednarodno sodišče brez Zveze nikoli ne bilo ustanovilo. Tudi v vprašanju mandatov velosil nad kolonijami se je dosegel viden na-

predek. Dočim se lansko leto na konferencah Zveze politična vprašanja niso obravnavala, je letos izkušnja dokazala, da se je takim razmotrivanjem nemogoče izogniti. S časom bo postala Zveza narodov forum, pred katerim se bodo vršile v veliki meri razprave o političnih vprašanjih.

Razdelitev avstro-ogrškega zlata

PRAGA, 12. «Narodni Listy» naznanjajo, da so dospeli v Prago likvidatorji Avstro-ogrške banke. Likvidatorje je imenovala reparacijska komisija. V Prago so prišli, da se pogajajo z Bančnim uradom čehoslovaškega ministrstva financ glede raznih vprašanj, ki se tičejo pred 28. oktobrom 1918. izdanih bankovcev. Pri teh pogajanjih gre za to, da se pospešijo in pocenostavijo obravnave, ki imajo namen, da se doseže sporazum o razdelitvi zlatoga sklada Avstro-ogrške banke med države naslednice, izvzemši Avstrijo in Ogrsko. V kompenzacijo za to bi se države naslednice odpovedale pravici, zahtevati od Avstrije in Ogrske plačilo za po 18. oktobru 1918. izdane bankovce.

Čehoslovaško-poljska meja

PRAGA, 12. Minister vnanjih poslov odločno zanika vesti, po katerih bi se bilo pri čehoslovaško-poljskih trgovinskih pogajanjih v Varšavi pretresovalo vprašanje Javarine, važnega kraja v spiški pokrajini, ki ga umlhy H rdgof ki zase.

Bolgarska

Proces proti Radoslavovu

SOFIJA, 12. Pred visokim sodnim dvorom se je včeraj začela obravnava proti Radoslavovu in članom njegove vlade.

Poljska

Poljaki proti avtonomiji Gornje Šlezije

VARSAVA, 11. V poljskem javnem mnenju in v poljskih listih so vesti, da namerava Zveza narodov predlagati za Gornjo Šlezijo medzavezniško vladavino, povzročile veliko nezadovoljstvo. Poljaki so proti temu, da bi se končno veljavna rešitev tega vprašanja še nadalje zavlačevala. Poljsko javno mnenje je ravno tako proti ustanovitvi posebne gornje šlezijske države.

Italija

Obisk kr. dvojice na Tirolskem

TRIDENT, 12. Včeraj popoldne ob 14 sta šla kralj in kraljica v mestno hišo, kjer se je vršil svečani sprejem oblaščev in raznih odposlancev. Sprejem se je vršil v prisotstvu ministrskega predsednika Bonomija in glavnega civilnega komisarja Credara. Sprejeti so bili knezoškof, senatorji Conci, Zippel in Malfatti, poslanci Degasperri, Tomasini, Rosmani, Carbonari in Grandi, poveljnik veronskega armadnega zbora general Cattaneo, razni uradniki ter na koncu nad 200 županov tridentinskih občin. Kralj je sprejel tudi odposlanstvo tridentinskih železnicearjev.

Med sprejemom se je nabrala pred mestno hišo velika množica, ki je kralju vzklikala. Kralj se je ljudstvu pokazal z balkona mestnega magistrata. Zvečer je generalni civilni komisar Credaro prisedel v čast kr. dvojici svečano pojedino.

Danes zjutraj ob 7 sta se kralj in kraljica odpeljala z avtomobilom v Rovereto. Spremljata ju ministrski predsednik Bonomi in glavni civilni komisar sen. Credaro. Kraljevemu avtomobilu je sledila dolga vrsta drugih avtomobilov.

Protest nemških poslancev Južne Tirolske povodom kraljevega obiska

RIM, 12. Nemški poslanci iz gornjeadiške pokrajine se ne udeležujejo sprejema kr. dvojice pri njenem obisku v Tridentinski Beneciji. Nemški poslanci so izdali proglas, v katerem navajajo razloge, ki so jih prisilili k takemu zadržanju. Tirolski nemški listi, ki so objavili ta proglas, so bili zaplenjeni. Kljub temu je vsebina proglasa postala kolikoli toliko znana. Nemški poslanci pravijo, da se ne bodo udeležili sprejema v čast italijanskemu kralju povodom njegovega potovanja po Južnem Tirolskem, ker se vidi vedno bolj jasno, da vlada ne posluša glasu poslancev, ki jih je izvolilo ljudstvo ob Gornji Adiji. Mesto tega vlada stalno zadovoljuje zahteve naših sovražnikov. Velik del italijanske tiska širi sovraštvo proti Nemcem in zahteva, naj se nemško plemo preganja brez vsakega usmiljenja. Edini način, da bi se to zastrupljeno ozračje zopet razbistri, bi bil v tem, da vlada izjavi, da je odločena spoštovati naše narodne koristi, kar je že izjavila pred celo Evropo. Vlada mora še jasno reči, da bo naše zgodovinske pravice in naše običaje varovala proti vsakemu preganjanju. Tega vlada ni nikoli izjavila, temveč pospešuje italijanizacijo v naših krajih brez obzira na čustva našega ljudstva in na njegove tradicije. V zasmeh je deželi veljavnim šolskim zakonom je bil izdan kr. odlok, s katerim se starišem jemlje svoboda, da bi si svobodno izbrali učni jezik za svoje otroke. Prebivalstvo se uradnim potom proglašajo za italijansko. Nemški uradniki se dan z dnem odpuščajo in nadomeščajo z italijanskimi. Od občinskih in drugih uradov dobivajo zasebniki odgovor na svo-

je vloge samo v italijanskem jeziku. Proti fašistovskim izgredom se nikakor ne upotrebljuje zakon, temveč se skuša zvaliti odgovornost na Nemce. Za nobeno škodo, ki je Nemcem napravljena na ta način, ni bila dana dosedaj nikakva odškodnina. Nič še ni bilo storjeno za potrebe gornjeadiškega prebivalstva. Ni se pripravila avtonomija niti se ni rešilo vprašanje uredbe vojnih posojil, temveč se je uvedla splošna vojaška dolžnost, dasi mora vsak Italijan, ki ima kaj srca, vedeti, da so tri leta prekratka, da bi se moglo pozabiti, kar se je zgodilo. Vlada je imenovala posebno komisijo, ki ji je naloženo, da odpravi nemška krajevna imena in jih nadomesti z zabitimimi imeni, da bi se pozabilo, da so naši kraji stara nemška zemlja. Nemškim listom se po načrtu mašijo usta, dočim italijanski listi nemoteno vodijo gonjo proti Nemcem. Vse to je v hudem nasprotju s tistimi svobodami, ki jih daje ustava in drugi zakoni.

Benška konferenca

BENETKE, 12. Avstrijsko in ogrsko odposlanstvo sta sprejeli vabilo italijanskega ministra za zunanje zadeve Della Torretta ter sta se včeraj sestala v palači prefekture pod predsedništvom ministra Della Torretta. Minister je pozdravil odposlance ter jim je nato obrazložil pomen sestanka. Nato je ogrsko odposlanstvo zapustilo dvorano in avstrijsko odposlanstvo je obrazložilo svoje stališče. Zatem se je oddaljilo avstrijsko odposlanstvo in so Madžari obrazložili svoje naziranje. Dosegel se je sporazum, da je treba najprej določiti, kakšne praktične mere je treba ukreniti, da se zagotovi izvršitev sklepov, ki jih sprejme konferenca.

Pozarejene delnice tržaške paroplovne družbe Gerolich.

MILAN, 12. Na tukajšnji borzi je bil pred kratkim aretirani neki Radumik iz Trsta, ki je ponujal na borzi za en milijon delnic tržaške paroplovne družbe «Gerolich». Delnice so bile ponarejene. Nadaljna preiskava je dovedla do aretacije še nekoga drugega Tržičana, enega Avstrijca in enega Čeha. Pri tem je oblastvo zaseglo 1000 ponarejenih delnic omenjene družbe.

Nemčija

Nemci v skrbah radi skorajšnje odločitve glede Gornje Šlezije.

Korak nemških poslancev v Parizu in Londonu

BERLIN, 12. Bližnja rešitev gornješlezij vprašanja povzročila političnim krogom precejšnje skrbi. Včeraj je bila seja ministrskega sveta, ki je imela biti posvečena temu vprašanju. Ker pa vlada ni imela zadostnih obvestil, se je seja zaključila, ne da bi bilo prišlo do kakega stvarnega zaključka.

PARIZ, 12. Dopisni urad Havas javlja: Nemški poslanik Meyer je bil danes predpoldne pri ministrskem predsedniku Briand. Dasi se vzrok njegovega obiska drži tajno, se vendar zatrjuje, da je njegov korak v zvezi s skorajšnjo odločitvijo glede vprašanja Gornje Šlezije. Nemški poslanik je napravil pri Briandu zadnji poskus, da bi ga prepričal, kako slabe posledice bi imela v Nemčiji nepopoljna odločitev glede tega vprašanja. Nepopoljna rešitev bi po mnenju nemškega poslanika imela zelo slabe posledice ne samo v ošpodarkem, temveč tudi v političnem pogledu, ker bi lahko povzročila padec Wirthove vlade. Ni nobenega dvoma, da bo tudi ta zadnji poskus brezuspešen, kajti vlade zaveznih držav so sklenile, da bodo sprejele predlog Zveze narodov.

Verjetno je, da bo odbor Zveze narodov izročil zaveznikom vladam svoj predlog že jutri. Predlog Zveze narodov pa se bo držal nekoliko dni tajno, da bo medzavezniki komisiji mogoče ukreniti vse potrebne korake za proglašenje mej. Glavne države, ki so zastopane v vrhovnem svetu, bodo naznanile Poljski in Nemčiji odločitev Zveze narodov še le koncem prihodnjega tedna. To opravilo bo izvršil francoski ministrski predsednik Briand, ki je bil predsednik na zadnjem zasedanju vrhovnega sveta.

PARIZ, 12. Dopisni urad Havas je prejel iz Londona sledečo vest od 11. t. m.: Nemški poslanik je obiskal lorda Curzona ter je napravil pri njem enak korak kakor pariški poslanik pri Briandu. Lord Curzon ga je sprejel zelo hladno ter je poudarjal, da se bo čehoslovaška vlada ravnala po predlogu Zveze narodov.

Avstrija

Tirolci se ne nameravajo ocepiti od Avstrije

INOMOST, 12. «Innsbrucker Nachrichten» izjavljajo, da so vesti, ki so jih razširili monarhistični listi in ki pravijo, da namerava dr. Steidel, načelnik tirolske krščanske socialne stranke, proglašati sredi oktobra neodvisno tirolsko republiko in jo potem priključiti Bavarski, popolnoma neresnične.

Ogrska

Ogrska bo dobila svoje ujetnike iz Rusije v zameno za komuniste

BUDIMPESTA, 11. Ker jamči Lotvin skaj za izvršitev rusko-ogrške pogodbe

Jugoslavija

Petdesetletnica vstaje pri Rakovici

ZAGREB, 11. Včeraj je slavila Hrvatska petdesetletnico vstaje pri Rakovici in junaške smrti dr. Jevgenja Kvaterniška, ki je 10. oktobra 1871. padel v boju z avstrijskemu režimu zvestimi četami. Kvaterniški je nameraval z naglo junaško potveto vzbuniti vso Hrvatsko proti avstrijskemu jarmu, toda brez vojske in sredstev je moral podležiti. Z njim je padla v boju cela vrsta njegovih tovarišev. Dvanajst upornikov so cesarski vojaki še isti dan ustrelili, dočim je obsodilo vojaško sodišče dva dni kasneje šest vstajev na smrt, vse druge pa na dolga ječa. Listi slavijo spomin plemenitih in junaških upornikov.

Ministrski svet. — Proračunsko ravnotežje

BELGRAD, 11. Včeraj dopoldne je bila seja ministrskega sveta, na kateri se je razpravljalo o proračunih ministrstev za pravosodje in finance. Posamezni ministri so podali na tej seji odvojena mišljenja. Tekom debate so bile zmanjšane manjše postavke v obeh resortih. O proračunu finančnega ministrstva se bo še razpravljalo. Sodijo, da se bo doseglo proračunsko ravnotežje.

Jugoslovenska vlada in konferenca v Benetkah

BELGRAD, 11. Ministrski svet je na včerajšnji dopoldanski seji razpravljalo o mandatu, danem Italiji od pariške poslanške konference. Minister Pribičević je poročal, da so zastopniki Ogrske ma-

glede zamene ujetnikov za komuniste, ki so bili na Ogrskem obsojeni, je ogrska vlada izbrala 60 komunistov, ki so pripravljeni za odhod. Skupaj se bo izročilo 2350 ogrskih ujetnikov za 400 komunistov.

Anglija

Angleško stališče glede vprašanja Gorje Šlezije

LONDON, 12. Neka nota Reuterjevega dopisnega urada pravi, da je položaj z ozirom na vprašanje Gornje Šlezije sledeči: Ministrski predsedniki različnih držav so izjavili v Parizu, da bodo sprejeli predlog Zveze narodov. Od tedaj se zavestniki niso več vtikali v to vprašanje ne posredno ne neposredno.

Mala Azija

Grške čete so se po zmagi povrnila na svoje položaje

ATENE, 12. Uradno poročilo o vojaškem položaju na bojišču 9. t. m.: Na fronti pri Dorileji na našem levem krilu slabo streljanje s puškami in topovi. Na fronti pri Afium Karahisarju se je prejemani sovražnik umeknil proti Bajadjebohaju in Bulavdenu. Naše čete so ga preganjale in so se potem povrnila na svoje v naprej določene položaje. Ugotovilo se je, da so bile sovražnikove izgube zelo velike.

Turki trdijo, da so oni zmagali pri Karahisarju

PARIZ, 12. Turški obvestilni urad v Parizu javlja, da je na podlagi brzjav, ki jih je prejel iz Male Azije, v stanu dati sledeč poročilo: Bitka pri Afium Karahisarju, ki se je začela 30. septembra,

se je končala s tem, da so Turki zasedli črto Tahej-Bulvedin kakih 10 km od Afium Karahisarja. Na drugi strani pa je neka močna turška kolona zasedla Dal Mahmud 30 km zapadno od Afium Karahisarja in je odbila vse grške napade severno od železnice.

Turški obvestilni urad javlja, da so Grki skušali napasti turške položaje pri Gut el Daga, toda bili so odbiti in so se morali umekniti s precejšnjimi izgubami.

Turško vojno poročilo

CARIGRAD, 11. Uradno poročilo angorske vlade od 9. t. m. pravi: Turki postajajo pri Karahisarju bolj in bolj podjetni. Obnovili so svoje napade s še večjo močjo kot prej. Dasi se Grki za sedaj še upirajo, je izdalo grško poveljništvo ukaz, da se vojni material odpravi v pozadino fronte.

Zveza narodov

Odločitev glede Gornje Šlezije

ZENEVA, 12. Snoči se je sestal odbor Zveze narodov pod predsedništvom grofa Išji in je pretresal vprašanje Gornje Šlezije. Prisotni so bili tudi izvedenci. Odbor ni izdal nikakega uradnega poročila.

Švicarska brzojavna agencija zatrjuje, da je odbor Zveze narodov prisodil Nemčiji okraj Gleiwitz in Hindenburg ter en del okraja Beuthen z mestom vred. Poljski sta prisojena okraj Königshutte in Kattowitz z glavnimi kraji na tem ozemlju, en del okraja Beuthen, južna okraj Pless in Rybnik in nekateri deli okrajev Tarnowitz in Lublinitz. Drugi okraj Gornje Šlezije pripadajo Nemčiji. Posebna komisija sestavljena iz treh članov bo urejevala gospodarsko življenje ločenih krajev za dobo 10 let.

Pritisk zapa n ga finančnega kapitala na dezele s slabo valuto

Dr. Pavel Szende razpravlja v «Agrar Tagblattu» o potrebi, da bi se združile vse dezele, ki imajo nizko valuto. Ugotavlja, da je glavni vzrok padanja valute v srednjeevropskih državah zarota devizne borze v Curihu, ki je glavna ovira, da ne more priti do ozdravljenja valute.

Po vojni se je svet razdelil v dva dela. V prvi predel spadajo tiste države, ki jih je vojna strašno potlačila. V drugi pa resnični zmagovalci v vojni: Amerika, Japonska, nevtralne države, potem Anglija in — v nekoliko razdalji — Francija. Vsaka država ima svoje mesto, ki prihaja od izraza v njeni valuti. Znano dejstvo pa je, da se je med tistimi državami, ki zavzemljejo isto mesto, razvila polagoma močna solidarnost: vzajemno bogatih proti ubogim! Ne more se pa reči, da bi v tej skupini srečnejših vladala evangelijska ljubezen. Pobijajo se med seboj srdito, čim so si njih interesi v navzkrižju. Čim pa gre za to, da uveljavljajo korist gospodarski močnejših proti šibkejšim, so prvi hitro zopet v objemu in se zopet obračajo skupno proti predmetu, ki ga hočejo izkoristiti.

Mogočne države, ki razpolagajo z neizmernimi bogastvi, stoji nasproti oslavljenim. Dogodki zadnjih časov nas uče, da obstoji med vsemi deželami sveta tesna zveza, tako da beda ene dežele spravila v nevarnost blaginjo druge. Naglasiti pa je treba pri tem, da se ta ugotovitev nanaša na vsesplošno gospodarstvo, na vse prebivalstvo države. Ob tem stanju trpi skupno ljudsko življenje, dočim imajo izvestne skupine ogromne koristi.

Pad valute je velika škoda za narodno gospodarstvo. Spekulant i la baisse pa delajo sijajne kupčije. Amerika je silno trpela na tem, da so evropske valute padle. Ker sta industrija in trgovina zašla v zastoj, je bilo odpuščenih na stotine uradnikov in delavcev. Ali za finančni svet, za trop valutnih spekulantov, je prišla mogoča konjunktura. Švicarska industrija se ne raduje na lastni visoki valuti, ker ta onemogočuje oddajanje izdelkov in dežele z nizko valuto. Banke v Švici pa nimajo vzroka za pritožbe,

kajti od spekulacije z valuto, ki jo one vodijo in nadvladujejo, jim prihajajo ogromni dobički.

V gospodarskem življenju se morejo dosežati dobički na dvojen način. Prva pot je produktivna: dela se in ustvarja blago, ki se prodaja. Druga metoda obstoji v tem, da se izkoristi gospodarska stiska slabijšega. Ta poslednja pot je seveda udobnejša nego prva: ni treba delati, se truditi in se ubijati z rizikom, ki je vedno spojen z izdelovanjem blaga in s trgovino. To je, seveda, zelo enostavno in se razvija gladko.

Politični in gospodarski položaj srednje in vzhodne Evrope olajšuje v veliki meri izkoriščanje teh dežel. Mesto da bi oživljali blagovni promet teh dežel, jim sel na roko, večal njihovo kupovalno moč, gre američkim in zapadnim kapital za tem, da te dežele še bolj potisne v gospodarsko razsulo, da bi v njih ceneje kupoval. Kaj se on zmeni za to, da se obrt in trgovina slabita in da ostajajo delavske mase brez zaslužka! Kapital izkorišča omahovanje valute, kupuje v deželah s slabo valuto za nizko ceno delnice, tovarne, nepremičnine. Tako postaja tisti kapital resnični gospodar v teh deželah. Tako stanje ne more dolgo trajati. Trgovina in industrija se morate slednjič upreti in vzpostaviti promet z ubožnejšimi deželami. Potem zaključiti finančni kapital to dobo z ogromnimi dobički in oropanci ostanejo praznih rok.

Temu izkoriščanju je treba napraviti konec. Najvažnejši pouk XIX. stoletja je ta, da je v organizaciji moč. To nam dokazuje današnja velika moč industrijskega delavstva. Njihovo geslo se glasi: Proletarci vseh dežel, združite se! Zato kliče dr. Szende: Dežele z nizko valuto — združite se! Železni falangi dežel z visoko valuto je treba postaviti nasproti vzajemnosti izkoriščanih dežel! Le s smotrenim, vzajemnim postopanjem se more zlomiti ta gospodarska premoč! Le dobro organizirana stavka more izpametovati zaslepljene finančne sile. Tako skupno postopanje bi bilo najboljšo sredstvo, da se industrija in trgovina dotičnih dežel prisilita k odločnejšemu nastopu. Te dežele bi bile naravne zaveznice izkori-

ščanih dežel v njihovem boju proti predrznosti mednarodnega finančnega kapitala.

Vemo, da bodo — pravi Szende — uresničeni tega načrta napoti ogromne ovire. Dve deželi, ki sta hudo zadeti od usode, se nahajate še vedno v sovražnem taboru. Tudi najrahljeje zblížbeni k Nemčiji bi izzvalo v Franciji najhujši protest. Rusija s svojimi velikanskimi pomožnimi viri in naravnimi bogastvi je izključena iz evropskega prometa. Horthyjeva Ogrska je ognjišče monarhistične zarote in zato ni sposobna za sklepanje pogodb. Poljska je še vedno nevarna za vse svoje sosedje. In bati se je tudi, da se bo vsaka dežela, ki ima za nekoga toček višjo valuto, branila skupnega postopanja z drugimi. Ali, naj bodo ovire proti uresničenju tega načrta za sedaj še tako velike, vendar je na druge pomembne poti za osvoboditev od diktata zapadnega finančnega kapitala!

In to naj bi bil argument?!

Ko so italijanski listi — sklicevaje se na češke zglede in posebno na izjave predsednika Masaryka — hoteli zavračati naše zahteve na polju šolstva kot neutemeljene in blazno pretirane, smo jih takoj temeljito pritisnili ob zid s številki, s statistiko, ki kaže neizpodbitno, kako bogato je preskrbljeno za Nemce v čehoslovski republikli v šolskem pogledu: od najnižjih, do najvišjih šol! In pritisnili smo jih ob zid tudi z izjavami istega predsednika Masaryka, katerega so oni hoteli klicati na plan kot priččo, da so naše zahteve neutemeljene in drzne. Navedli smo namreč izjavo Masaryka, ki je obenem zagotovil Nemcem, da bo vsikdar skrbel za to, da bo v državi veljalo načelo pravičnosti in enakopravnosti za vse državljane brez razlike! — «Čehoslovakiške Correspondenz» pa ugotavlja — zopet na dlagi številki in konkretnih podatkih — da imajo Nemci percentualno več ljudskih šol in več razredov nego Čehi! Isto velja tudi za meščanske, strokovne in srednje šole. Spričo takih neizpodbitnih dokazov so ostali naši nasprotniki, seveda, blamirani Evropejci! V mrežo, ki so jo pletli nam, so se vlovili — oni sami. Kajti, mi smo jim mogli reči enostavno: dajte nam sorazmerno toliko, kolikor ima nemška manjšina na Češkem, pa bomo zadovoljni in se ne bomo oglašali več s svojimi — pretiranimi zahtevami! Prišli so v zadrego. Zadržala pa je nevaren svetovalec, ker rada zavaja človeka, da govori in piše neskladnosti, da se torej vnovič blamira! Tako so se zgodilo tudi nekemu tržaškemu listu, ki je hotel izpodbiti naše zahteve glede šolstva s trditvijo, da mi Jugoslovenci v Juljski pokrajini nimamo — velikih mest!!

In to naj bi bil veljaven argument?! Res je sicer, da srednje šole spadajo v večja mesta, kjer je prilike, da se učenci ne le znan. izobrazujejo, ampak si tudi širijo obzorje in si pridobivajo potrebno socialno uglajenost. Saj smo ravno mi tisti, ki naglašamo to resnico vedno in vsikdar, kadar naš hočejo z našimi zahtevami po srednjih šolah pošiljati v Sezano, v Tolmin, Ajdovščino, ali morada celo — na Otlico! Sicer pa tudi to ni res, da mi nimamo večjih mest! Trst, Gorica, Pazin, Pula so istotako naša, kakor italijanska, ker so jezikovno mešana! A dejstvo, da je okolica povsod slovenska ali hrvaška prek in prek, in da srednje šole niso namenjene samo za mesta, ampak tudi za prebivalstvo dežele, je velike, rekli bi odločilne važnosti.

Torej že glede srednjih šol šepa «argument» laškega lista na vseh nogah. Kaj pa še le glede ljudskega šolstva! Le glava, v kateri se pojmi mešajo, more govoriti, da tudi ljudska šola spada v «večja mesta». In če teh ni, pa naj ljudstvo — ostane brez šole!!

Tako naziranje ni le nespametno, ampak je naravno protikulturno! In tako bi hoteli ljudje, ki vedno kriče, da so nositelji kulture in da hočejo širiti kulturo med našim ljudstvom! Gorje naši kul-

turi, če bi ji ljudje s takimi naziranj in tako duševnostjo odmerjali krih.

Kdor torej prihaja proti našim zahtevam na šolskem polju z «argumentom», da nimamo «večjih mest», je pritlikavec, ki se plazi ob tleh nizkotne nasprotnosti in ne more obrniti pogleda v solne višine — resnične kulture. Če nam prihajajo s takim «argumentom», dokazujejo le, da so prišli v zadrego, oziroma, da veljavni argumentov sploh niso majo proti naši zahtevi po šolah v mestih in vaseh! Mi smo v svoji horbi za šolo dobro zavarovani s svojim stremljenjem po kulturi! Zato bomo vstrajali neomajno v tem boju kljub vsem «argumentom»!!

Važne izjave dr. Nansena o Rusiji

Dr. Nansen, glavni komisar evropskih rdečih križev za pomoč Rusiji je imel pred dnevi razgovor z urednikom london. dnevnika «Daily Herald», kateremu je poročal o lakoti v Rusiji in o pomožni akciji proti tej bedi. Posebne važnosti so v njegovih izjavanjih misli, ki jih je izrazil v sledečih besedah:

«Znano mi je jako dobro — je rekel dr. Nansen — da preživlja Anglija tekočo krizo brezposelnosti, ali lakota v Rusiji predstavlja problem, ki je mnogo bolj resen in nevaren.»

«Angleški delavci morajo razumeti, da postane kriza, vsled katere trpi vsa Evropa mnogo lažja, ako se nam posreči rešiti Rusijo od lakote. In res priznavajo angleški trgovski in industrijski krogi, da bi se odprlo obširno polje britanski proizvodnji in dosednje angleški industriji, ako se prepreči katastrofa na Ruskem.»

«Norveška pomaga že izdatno; Švedska je poslala znatne množine hrane, ki se deli med stradajoče; Finska, Litva (bržkone je tukaj misljena Latvija ali kakor jo drugače imenujejo Letonija, t. j. ona država, ki ima za glavno mesto Rigo. Op. ur.) in Etonska pomagajo kolikor je v njih moč. Istotako Nemčija. Mnogo francoskih občin je dovolilo podpore in celo Perzija je obljubila poslati po kaspiskem morju žito in riž, le evropske vlade niso še ničesar koristnega sklenile. Medtem ko se one dogovarjajo, vidimo da se v Argentini vporablja žito za gorivo, da se na ta način osov. skladišča za novi pridelek; v Ameriki gñije žito, s katerim so prenapolnjeni sylosi in žitnice; Kanada razpolaga s dvema milijonoma ton žita. Pri taki obilici bi bil zločin, ako bi se dopustilo, da od gladu pomre neizmerno prebivalstvo Rusije.»

Kar se tiče vojakov rdeče vojske je dr. Nansen naglašal, da oni svojo neprebilno hrano delijo s stradajočimi in da se sovjetska vlada čisto nič ne okorišča od hrane, ki prihaja za stradajoče, marveč da se ta hrana pošilja naravnost na mesta, kamor so določena.

Iz teh Nansenovih izjavanj sledi jasen zaključek, da morajo ostale države pomagati Rusiji, da se osvobodijo od lakote in da vpostavi svoje razrušeno gospodarstvo, ako hočejo one same prebletati krizo brezposelnosti, in njej sledečo gospodarsko katastrofo, ki bi z matematično točnostjo povzročila splošno revolucijo z vsami grozotami, ki jih sedaj vidimo v Rusiji. siji.

Bodo li vlade velikih držav poslušale glas zdravega razuma ali se bodo dale voditi po slepi strasti? To nam bo pokazala bližnja bodočnost.

Dnevne vesti

Naši poslanci pred svojimi volilci. Shod, ki sta ga sklicala poslanca dr. Wilfan in Lavrenčič minole nedelje v Vipavo, je kar najlepše uspel. Razsežna Hr. vatinska dvorana je bila polna zborovalcev. Shodu je predsedoval posestnik Edvard Zvanut z Lozic. Prvi je govoril poslanec Lavrenčič o političnem položaju in je razpravljaval o raznih gospodarskih vprašanjih. Za njim — dr. Wilfan tudi o gospodarskih vprašanjih, potem o vprašanju avtonomije in o raztegnitvi vojaške dolžnosti na naše pokrajine. Z vsem svojim vedenjem so zborovalci pokazali veliko razumevanje za javna vprašanja, izredno politično zrelost, možno narodno zavednost, kajti sledili so govornikom z veliko pažnjo in je tudi več zborovalec razumno poseglo v razpravo, ki se je razvila. Podrobnejše poročilo pride.

«Piccolo» o članku poslanca Giunto o «nehvaležnosti» Tržačanov napram državi. «Piccolo» je posnel članek poslanca Giunte, ki smo ga omenjali včeraj tudi mi. Zelo značilen za metode «Piccola» in njegovo — premetenost je uvod, ki ga je napisal. Pravi namreč, da izvajanja poslanca Giunte osvetljujejo naziranje «fašistovskih zvez» o sedanjem poli-

tičnem položaju v Trstu. Potemtakem bi hotel «Piccolo» razbremeniti Giunto od odgovornosti za njegove lastne izjave, od očitana nevaležnosti, ter jo zvaliti na bojevnike. Dejstvo pa je, da Giunta nikjer ne omenja, da navaja naziranje fašistov, marveč govori le v svojem imenu. Saj prav med drugim, da on, Giunta, ni prav nič zaljubljen v monarhijo, kot institucijo, ne v dinastijo, ter dostavlja: «Ali, dokler ne bo republike — in da je ni še, ni naša krivda bi bilo bojkotiranje kraljevega obiska istovetno s pospeševanjem blaznih nad tistih, ki ravno v teh dneh začenjajo misliti zopet na odhod Italijanov!» Jasno je torej, da je tu govoril le Giunta v svojem in izključno svojem imenu. Zakaj ga torej hoče «Piccolo» skrivati za hrbet bojevnikov? Zakaj? Mari se mu zdi, da se je članek nekoliko nerodno zaletel v izpovedijo svojega naziranja o monarhiji in dinastiji. To je za «Piccolo» malo močno, ker je ravno on, «Piccolo», z vsem svojim aparatom silil k izvolitvi takega poslanca. Zato bi moglo pasti nekoliko sence tudi nanj! Zamera na izvestnih visokih mestih pa bi mogla biti nekoliko neprijetna za Giunto in za «Piccola».

Nova parlamentarna skupina v Italiji. V zadnjem času se opaža med italijanskimi liberalnimi strankami važno gibanje, ki gre za tem, da bi se vse takoimenovane demokratične stranke združile za skupno parlamentarno politiko pod enotnim vodstvom. Liberalni demokratije, reformni demokratije, neodvisni demokratije i. dr. bi stopili v to novo zvezo. Spodbudo k temu zbiranju italijanskih demokratičnih moči je dala stranka socialne demokracije, ki je imela pred par dnevi shod v Milanu. Ako se ta načrt uresniči bo štela ta zveza okoli 180 poslancev. Imenovala se bo «demokratična skupina».

Vode! Vode! Tako kliče včerajšnja «Era» s skoro jokavim glasom. Trst nima zadosti vode! Temu dejstvu pripisuje «Era» tudi izredno veliko umrljivost, posebno pa širjenje jetike. Statistika o prvem četrtletju letošnjega leta kaže, da je umrlo v tej dobi na pljučnih boleznih skoro še enkrat toliko ljudi nego v istem času v letu 1888. Res je sicer, pravi «Era», da je ta žalostni pojav tudi posledica pomankanja in trpljenja v času vojne. Ali, nikdo ne more tajiti, da so zdravstvene razmere v našem mestu skrajno neugodne. Sicer niso bile ugodne nikdar, ali sedaj so postale naravnost žalostne. Trst ima med vsemi velikimi mesti največji odstotek smrtnih slučajev. To pa v prvi vrsti radi pomankanja vode! Po osemdesetletnem proučevanju problema vode — tako jadicuje «Era» —, potem, ko je podala svoje mnenje — se nahajamo danes v tako hudem položaju, da je javno zdravje v resni nevarnosti! Trst ne more čakati več na rešitev tega vprašanja. Ne more dopuščati, da bi se najnevarnejši sovražniki javnega zdravja in življenja množili. Kajti, edina racionalna in gotova obramba je — voda. Sedaj pa manjka vode za kopeji, za stranišča skoro vsega mesta, za kuhinje, za namakanje ulic, za stotine in stotine rodbin, in vprašanje vode je postalo strašno vsakodnevno vprašanje. Res je sicer, da je letošnje pomankanje vode povzročila tudi suša. Ali sedanjí položaj je nevzdržljiv tudi za normalne čase. Mora priti rešitev v zaščito življenja in zdravja meščanov. — Ta jeremijada «Ere» je oprta, žal, na golo resnico. Samo neko vprašanje bi stavili mi tržaškemu listu: ali ni pred nekoliko meseci tudi on v velikem zboru prepeval slavo mestni upravi, ki da je poskrbela, da bo mesto izdatno poskrbljeno z vodo z otvoritvijo izvira v Zavljah? Sedaj pa niti ne omenja tega vodeno-zlatega zaklada, ki naj bi bil prinesel mestu rešitev iz tega strašnega pomankanja. I seveda: enkrat je treba prizgati svečo slavni in modri upravi, potem pa zopet prebivalstvu, ki trpi pod to upravo!! Take bi hotel ostati v dobrem prijateljstvu na obe strani! Samo šment je ta, da postaja s tem načinom niti uprava boljša niti trpljenje ljudstva manjše.

Prosimo vse v mestu bivajoče in v Juljski Benetijski pristojne Jugoslovane, da se zglasé v uradu političnega društva «Edinost» v Trstu, ulica Sv. Frančiška 20, I.

Senjakobčani naj se zglasé v konsumnem društvu vsak dan po 7. zvečer. Izostane naj nikdo!

Državna višja realka in gimnazija v Idriji. Na tem zavodu je razpisanih več učiteljskih mest, in sicer za klasično filologijo, slovenščino, matematiko in fiziko. Če bi ne bilo na razpolago usposobljenih moči, pridejo v poštev tudi suplenti, ki so končali vsučiliščne študije. Prošnje na ravnateljstvo. — Danes nam primanjkuje profesorjev. Kaj bi bilo, če bi ta ali oni na oni strani, ki se «mučnicami» in «ju-nacimi», pogledal malo sem in pokazal, da ima res ljubezen za naš rod in za našo mladino. Mi se bomo počasi navadili verjeti samo dejanjem in ne več besedam.

Senjakobka CMD sklicuje danes ob navadni uri sejo.

Mladinsko društvo «Prosveta» vabi na sestanek vse člane in članice, kateri mislijo vstopiti k mandoliniščni skupini. Sestanek se vrši danes dne 13. t. m. ob 19½.

PODLISTEK

René Thévenin.

Železni malik

— Bila je plemenita smrt! — je rekel Peter Desroches. — Da. In bo nama v zglede. Ne poznam minulosti najinega nesrečnega tovariša, ki je odnesel svojo tajno v grob pod zlato krinko. In če je bil tolovaj, je bil junaški tolovaj, vreden tistih strašnih osvobodilcev, katerih potomec je bil, kakor je rekel, in je podedoval po njih tudi železen pogum. Skoda, da se je rodil za štiri stoletja prepozno: sicer bi bil na strani Pizzara in Orellana heroj. — Kako strašno mučenje, prijatelj moj! — Morda si ga je izbral on sam. Ako ni v starih tradicijah, ki so jimo ti divjaki tako udani. — Ali nam je zgodovina sporočila o takih torturah? — Da. Ko so, po zavojevanju, Španci postali gospodarji teh krajev in so svojo strast za dragoceno kovino tirali tako daleč, da so svoje konje podkovovali z zlatom, se je dvajsetišoč Indijancev, pod poveljstvom Quiraba, dvignilo proti tujcem. Vzeli so Logrono in poklali prebivalstvo. Polastili so se guvernerja v Jaguornongo, Juana de Salmasa ter ga mučili na sličan način, »da bi videli — so rekli — da-li more v stopljenem zlatu nastiti svoj pohlep bo bogastvu... Nič novega pod solncem, tudi če je solnce bog! — Če je tako, če ohranja to ljudstvo zvestobo staremu zakoniku, kako bo najina kazen? Kako so kaznovali bogoskrunstva? — Bogoskrunstva? — je ponovil profesor, zbirajoč v glavi svoje znanstvene spomine.

Oh — je rekel potem — nadejamo si, da nama prizanesejo tako strašno mučenje! — Kakšno bi bilo? — Da naju zakopljejo živa! — Ah! — je vskliknil Peter Desroches, pobledivši. Zakopana živa! Strašno zares! Umolknil je in se je zamišljen povrnil k oknu. Vzdihnil je globoko kakor da ga že mučijo predhodniki dušenja. Bilo je poludne in na obzorju je gorelo solnce v svojem žaru. Nič se ni gibalo. Perje na drevesu se ni ganilo v blesteči vročini. Le na enem mestu neba se je dvigal en kondor višje in višje, gori nad gorami, komaj viden, ter je krožeč razpenjal peroti. Tako so minule dolge ure, k onista ujetnika izmenjala niti ene besede, dokler j ni ropot korakov izrgal iz ramisljanja, da sta vstala. Mavricij Tarnier se silil k nasmehu in rekel: — Prihajajo, da nam povedo, da je najin rekurz zavrnjen in da nam bi dali poguma. — Drugo je povsem nepotrebno. Poguma bova imela — je odgovoril gospodar s težkim glasom. Vrata so se odprla in vstopil je navadni svečenik in rekel: — Tuja, vajino posvetno trpljenje se bliža koncu. Usmiljeni bogovi vaju kličejo na sveto luč, da vaju očistijo. Pogleda v solnce, videla je bosta še zadnjikrat: to je dan, ko zapustita ta svet! — Ne bi nama mogli naznaniti na bolj ljubeznjiv način, da nas hočejo usmrtili — je pošepetal Mavricij Tarnier gospodarju na uho in je dodal glasno: — Dobro, pripravljena sva! — Vem — je nadaljeval oni drugi —. Toda, če hočeta zbrati svoje misli v samotnem miru

svoje duše in zbrati se v misli bogov, vedita, da je tempelj vama odprt! Tam morete moliti k Bogu svojih očetov, kajti, spričo smrti, vaju ne moremo siliti, da bi častila naše. — To je že nekaj! — je pripomnil Mavricij Tarnier ironično. — Odvedite naju, kamor se vam zdi; prosiva vas samo nagle in ne srmatne smrti, ker nisva zaslužila nečastnega mučenja. — Bogovi odločijo, brat moj. V tem pogledu jih še nisimo povprašali. Njih prosita milosti, ki jo želite. Sledita mi! — In začel se je premikati kot kazipot ujetnikoma. Došli so do male, osamljene kapele templja, v katero so vodila nizka vrata, ki so se zopet hitro zaprla. — To pot sva res blizu konca! — je rekel gospodar —. In zadovoljen sem, ker pričakovanje v strahu je hujše, sežo vsako mučenje. — Res, konec je tu — je pripomnil Mavricij Tarnier. — Nobene nade ni več, da bi se mogla rešiti ali pobegeti. Nimamo več tili-smana, ki odpira trdno zaklenjena vrata. Moža sta obmolknila, poglabljena v svoje misli. — Po dolgem molku je vprašal gospodar: — Prijatelj moj, danes jutraj so prisostvovali mučenju samo svečeniki solaca — ali ni res? — Svečeniki, ljudstvo in železne stvaril Cemu ne vprašujete o tem? Mari se nadejate, da bi mogla... — Ali ne more uginiti vzroka? Ali niso svečenice Solaca prisostvovala prizoru? — Ne, ne, niso. Ali bi hoteli morda...?

Iz Trsta do Belgrada

(Vtisi s potovanja.) —X— Kdor je imel priliko videti Jugoslavijo še pred 2 letoma in potuje danes tja, bo opazil velikanski napredek v konsolidaciji države. Zidovje, ki se je zdelo, da se bo pod težo revolucionarnih in separatističnih valov podrla, stoji trdno. Gre le še za notranjega ureditev. In tu so težkoče. Toda po večini imajo svoj izvor v oni veliki gospodarski in družabni krizi, ki je sad svetovne revolucije, in pod katero se šibe vse, tudi stare, urejene države. Nova ustava je predmet velike nezadovoljnosti in je izzvala nove politične borbe. Toda česar ne zmore političen sistem, bo storilo vsakdanje življenje. Predvsem gospodarsko. In na tem polju gre svež razmah preko cele države. Jugoslavija je ki bila ob svojem postanku takorekoč brez tvornic, ima danes že lepo industrijo. Ljubljanski veliki semenj nam je nudil ravnokar pogled v industrijalno Slovenijo. Nič manjši ni napredek v drugih pokrajinah, predvsem na Hrvaškem. A vsaka tovarna je nova vez, ki veže različne dele v gospodarsko celoto. In je gospodarske celote bodo lahko izdržale gospodarski boj, ki že pričnja na svetovnem pozorišču.

Teško sopeč naš pelje vlak po kraški planoti. Morje, ki nas je spremljalo do Nabrežine, je že davno za nami. Na levo in desno vidiš le borove nasade, pa senožeti, vse požgane od solnca. Tu pa tam ti pade v oči spakredano preveden napis na kolodvoru. S prezirljivim smehom se obrneš stran. Postuma, zadnja postaja Italije. Postoma! Čudna usoda te je zadel! Prijazno se belijo tvoje čedne hiše in nad rdečimi strehami se še vedno mično dvigata stolpa mestne cerkve. Toda življenje, ki bije pod njima, je novo. Postavljena na prag 2 velikih držav, glasovita po svoji jami, postaneš lahko poznano mednarodno križišče, dika in ponos primorskega Jugoslovenstva. Toda zato je treba, da končaš s prijetnim patrijarhalnim življenjem, pa se spustiš v tekmo, s tujcem, ki poželjuje stega rokó po tvojem bogastvu. Zlasti na gospodarskem polju. Pošiljaj svoje sinove v trgovske šole, da bodo v stanu organizirati tvoj kapital; le podjetnost tvojih sinov te bo rešila... Iz razmišljevanja ne vzbudè italijanski financarji in karabinerji. Treba odpreti kovčege, pokazati potne liste. Pregledovanje gre naglo. Po ½ urnem presledku zapustimo postojnska tla. Vse je na oknih pa radovedno išče meteo. Toda ne ovaziš ničesar. Zamimi,

Naročnina za telefon. Ministrstvo za pošto in brzojavne javlja: Naročniki telefona se opozarjajo, da se naročnina za tri mesece mora plačati vnaprej in sicer v prvih 15 dnevih prvega meseca vsakega tromesečja. Vsled tega se mora naročnina za tromesečje oktobra-decembra plačati do 15. t. m. Naročnikom, ki do omenjenega roka ne plačajo naročnine, se bo telefonska zveza brez vsakega nadaljnjega obvestila ustavila.

Zasebni zrebčarji. Generalni civilni komisariat objavlja: Lastniki zrebcev, ki namestavljajo zrebce uporabljati kot plemenjake, morajo vložiti pri generalnem civilnem komisariatu (urad VII) tozadevno prošnjo. Prošnja mora vsebovati: a) Ime, priimek in bivalične lastnika. b) Število plemenskih zrebcev. c) Ime, genealogijo in starost vsakega zrebca. d) Kraj, kjer se bo zrebec uporabljaj. e) Znesek takse za skok.

Zgabila se je včeraj v Šklednju na poti med vilo »Villa Fany« in plavžem (Ferriera) verižica zapestni ca z dvema delanima cekinoma vred; ker gre za spomin, se izplača poštenemu najditelju cenilna vrednost. Naslov pove uprava lista »Edinosti«.

Kmet in vrt. gosp. zadruga naznanja vsem odbornikom, da se bo v nedeljo 16. t. m. vršila važna seja odbora. Navzočnost vseh nujno potrebna, začetek ob 9. Odbor!

iz tržaškega življenja

Požar na parniku »Aussa«. Včeraj ponoči okoli 1. ure je izbruhnil na parniku »Aussa«, ki je zasidran ob pomolu Ottaviano Augusto (pri državnem kolodvoru) ogenj, katerega so ognjevarci po enournem delu lokalizirali. Sklepa se, da so mornarji zanetili ogenj; baje radi tega, ker je bilo pred par dnevi odpuščeni iz službe dvanajst tovarišev. Mornarji so grozili tudi s stavko, če ne bodo njihovi tovariši zopet sprejeti v službo. Parnik bo najbrž danes odplavl v Kanado (Severna Amerika). Požar je povzročil na parniku nad 50.000 lir škodo.

Poskušani samomor kraljevega stražnika. 23 letni kraljevi stražnik Ivan Ortensio je bil pred par meseci premeščen iz zagorske vasi v Trentinu v naše mesto, in sicer v rocolsko vojašnico. Ortensio, mladenič mirnega značaja, se je večkrat pritoževal nasproti svojim tovarišem, da ne dobiva od doma nikakršnega poročila.

— Ne vem kaj sem zalega storil svojim staršem, da mi nič ne pišejo — se je večkrat pritoževal nasproti tovarišem. — Če bo šlo tako dalje, Bog mi bodi priča, da si bom vzel življenje. — Tovariši so mu sicer prigovarjali, naj opusti to grdo misel, a on je vztrajal pri sklepu. Pred par dnevi je dobil pismo od doma, v katerem je bilo rečeno, da leži njegov oče na smrtni postelji in da se njegova ljubinka ne brga več zanj. To si je vzel stražnik preveč k srcu in do tistega dneva sem ni govoril drugega kot o samokresu.

Včeraj zjutraj ob 6. uri je nabasal stražnik v vojašnici svojo puško, si jo nastavil na prsa in izprožil. V hipu se je zgrudil okrajavljen na tla. Močan strel je privabil okoli ranjencev v vojašnico. Na lice mesta je bil pozvan zdravnik rešilne postaje, ki je dal odpeljati ranjenca v vojaško bolnišnico. Stražnikovo stanje je zelo nevarno.

Kdo ga je ranil? 27 letni Josip Bessi, stanujoč v ulici del Pozzo št. 2, (pri cerkvi Sv. Jakob) se je mudil včeraj popoldne v neki gostilni nasproti pokopališču. V gostilni je prišel do sporekanja z neznanecem. Končno — bilo je okoli 4.30 — se je Bessi naveličal poslušati žalivke in zapustil gostilno. Komaj je prestopil prag gostilne, že je stal poleg njega neznanec, povlekel iz žepa nož in mu ga zasadil v desno oko. Bessi je bil pripeljan v bolnišnico. Policija zasleduje neznanega ranilca.

Hud spopad med fašisti in republikanci pred poslopjem »Piccola«. Sinoči okoli 10. ure je korakalo po tekalušcu Vittorio Emanuele III. več manjših skupin republikancev, ki so se vracali s shoda, katerega je bil držal poslanec Bergamo v prostorni telovadnici v ulici della Valle. Ko je dospela prva skupina republikancev, ki se je med seboj mirno pogovarjala, pred Weissovo trgovino, jih je ustavila dvajsetorica fašistov in jim zaukazala, naj se nemudoma razpršijo. Republikanci se niso pokorili; korakali so dalje proti Goldonijevemu trgu. Dospeli so pred mestno zastavljeno. Tu so jih prejšnji fašisti zopet ustavili in jim zagrozili, da bodo začeli streljati, če se takoj ne razpršijo. Radi tega je nastalo med obema strankama hudo sporekanje, ki se je končalo s tem, da so potegnili fašisti iz žepov samokrese, in začeli streljati proti republikancem, ki so začeli bežati, ko so videli, da nastopajo fašisti proti njim z orožjem, proti predoru »Montazza«. V kratkem času je nastala na Goldonijevem trgu velika panika; prestrašeni ljudje so begali sem in tja, ženske so klicale na pomoč, nedorasli otroci so se začeli jokati in fašisti so se vedno streljali za republikanci, ki so bežali po predoru. Pred poslopjem »Piccola« je bilo najhujše streljanje. Pri tem spopadu ni bilo k sreči drugih ranjencev, razen 24 letnega Marcela Erjavca, stanujočega v ulici Caripson št.

16, ki je bil ranjen v bližini mestne zastavljene s kroglo od samokresa v čelo. Erjavec je bil odpeljan z nekim avtomobilom v mestno bolnišnico, kjer je dobil prvo pomoč. Nihče izmed fašistov ni bil aretiran.

Vesti z Goriškega

Dramatični krožek G. S. O. uprizori v nedeljo, dne 16. t. m. v Mozetčevi dvorani v Solkanu pri Gorici F. S. Finžgarjevo ljudsko zgodbo »Veriga«. Ta igra je nalašč ustvarjena za podeželske odre in nam kaže, kako jeza in sovraštvo človeka ženeta v propast, mu uničujeta družinsko srečo, zapravljajo premoženje ter ga končno tudi duševno ugonobita, da išče pravico, kjer je ni, ne vidi pa sprave in rešitve v prijateljsstvu in miru, dokler ga kak grozen čin ne prebudi, da zopet trezno misli. Tedaj hoče rešiti, kar se še da, pa je navadno že prepoznal Ker so isti igralci dosegli z »Verigo« že v Prvačini nad vse pričakovane velike uspehe, pričakujemo, da jo to pot v Solkanu uprizore tudi popoiznejše in umetniško izdelano. Predstava prične točno ob 17. uri. Goričani in okoličani, prihitite v nedeljo vsi v Solkan!

Iz Sežane. »Sežanski podporni odbor« priredi v nedeljo dne 16. t. m. ob 7. uri zvečer v dvorani hotela »Pri treh kronah« zabavni večer s koncertom, plesom, srečkanjem, šaljivo pošto itd. Pri koncertu bodo iz prijaznosti sodelovali, sežanski salonski orkester in razni solisti, med njimi tudi dobro znani naš rojak konservatorist G. Stular. Na programu so izbrani komadi svetovnih skladateljev in nam obetajo mnogo umetniškega užitka.

Čisti dobiček je namenjen občinskimi revežem, beguncem in invalidom, zato upamo, da bo vsak uvidel plemenit namen ter se brezdvomno udeležil te prireditve v svesti si, da bo s tem tudi on pomagal tem revežem do kočka kruha ali tople obleke za bližajočo sezono.

Vrnitev svetogorske podobe M. B. Pretaklo nedeljo je videla Gorica cerkveno slavnost, ki je radi njene veličastnosti ne moremo šteti med vsakdanje dogodke. Prinesli so podobo svetogorske M. B., ki je bila od početka vojne med Avstrijo in Italijo go dana v cerkvi oo. frančiškano v Ljubljani, nazaj v Gorico. Goriki knez in nadškof je bil šel z dvema dekanoma in o. gvardijanom s Svete gore v Ljubljano po podobo. Podoba so pripeljali v Gorico na avtomobilih. Na Rojčah je čakala na prihod avtomobilov ogromna množica. Ko je poslanstvo dospelo, se je razvila veličastna procesija, ki je spremljala podobo M. B. skozi mesto v stolno cerkev. Vse je bilo v cvetju in venci. Mesto je bilo okrašeno. S procesijo so šle tri godbe, gojenci in gojenke sol in zavodov, zastopniki oblastev in društev, veliko število duhovništva, dva škofa, pevci, dekleta in narodnih nošah, ljudstva pa je bilo toliko ob straneh, da so morali na nekaterih mestih delati pot orožniki na konjih. Podoba so zaenkrat dali v stolno cerkev, na enega stranskih altarjev. Bajje ko kmalu prenesejo na Sv. Goro.

Cenzura. Človek bi mislil, da je odpravljena cenzura. Politični listi prihajajo redno. Po pošti lahko dobiš na stotine knjig. Če pa se pripelješ skozi Podbrdo, ti na carinski postaji pregledajo vsebino vseh knjig, če ni v njih kaj nevarnega, in drže že prepovedi, ki smo jih bili vajeni pod vojaško oblastjo prva leta. Ti gospodje bi se lahko toliko modernizirali, da bi vedeli, da ni nihče tako zabit, da bi »prepovedane« reči nosil skozi Podbrdo; ko pošte nihče ne cenzurira, to vendar ni treba.

Vesti iz Istre

Iz Ricmanj: Kakor znano, je priredilo pevsko društvo »Slavec« iz Ricmanj dne 25. sept. vrtno veselico, katere polovica čistega dobička je dobil odbor za istrske žrtve. Slavnost je bila prava narodna manifestacija, ker vselečni prostor je bil poln našega naroda iz Istre, Trsta in iz tržaške okolice. Sodelovala so razna društva, ponajveč iz okolice Trsta; celo iz daljnih Barkovelj so prišli znani »Adrijasi« počastiti slavnost. Med posameznimi točkami sporeda so svirale razne godbe, tako iz Sv. Mar. Magdalene, iz Boršta in celo godbeno društvo iz Sv. Barbare (Miljski hribi) se je potrudilo in se ni strajšilo dolge poti v Ricmanje. Prišli so, ker so se zavedali, da gre za sveto stvar — za naše mučene brate. Pogrešali smo pa našo domačo godbo, ki je vabilo odklonila, češ, da je malo godcev. Kadar so svirali po »sagrah« za denar, po gostilnah (kar se je godilo vsako nedeljo, do veselice) za par litrov vina, jih je bilo dovolj; sedaj so pa kar naenkrat zmanjkali!

Res je pri godbi par mladih mož, ki so odločno zahtevali, naj godba sodeluje, ali kapobanda — kakor se rad sam nazivlje — ni hotel nikakor, ker ne bi bilo neslo. — Še nekoga nismo opazili med udeleženci, namreč našega občinskega svetovalca — torej prve glave v vasi. — Zakaj? Morda je prisostvoval »koncertu z gašem«. Najbrže je imel elektronski govor, ali je pa fotografiral, oziroma elektriziral udeležence pri »zažiganju gašea«, ki se je vršilo menda tudi 25. septembra. — Vamp II.

Presečemo par ulic: Ljubljana srce Slovenije!

Ljubljana je bila pod vtisom velikega semnja. Vlaki ki prihajajo, so prenapolnjeni. Na peronu je gneča, da se komaj pomikaš naprej. Veliki napis ti označujejo stanovanjski urad, najvažnejše vprašanje za tujca. Klaverni vtis, ki ti ga vedno nudi Kolodvorska ulica, se zdi da v kratkem izgine. Na prostoru nekdanje predilnice se že dvigajo zidovi novih modernih zgradb. Tu di obširen prostor pred pošto, bo kmalu sezidan. Kreditna Banka gradi tu svojo veliko palačo. Sicer pa Ljubljana dela še vedno vtis starinskega mesta, ki počasi prehaja v moderno. Pogled ob Ljubljanici je slikovit, toda veliko provincialnega, rekli bi tržkega višiti tu. Ta utis še veča izsušena Ljubljana in nedovršeni keji. Da bo Ljubljana moderno mesto, je še dolgo. Toda danes je res slovenska. Sama slovenska govorica ti bije na uho. Čuti se tudi blagodejni vpliv srbo-hrvaščine; ljudje govore čisteje in pravilneje. »Raznašalci« listov kličijo pravilno Slovenec, Jutro itd. Ulice so lepo skropljene, prahu ni. In zvečadi sredi mesta ti mudi vedno hladno senco.

Toda nas zanima veliki semelj. Pri vzhodu nas pozdravi pristni slovenski mlaj. Pri vahu obroč z našeto trobojniimi trakovi. Pravo umotno delo.

Barovi za nesrečne žrtve v Istri

G. Srečko Toroš nabral v gostilni Božiček v Sp. Idriji 32, nabrala pola št. 131 g. Ivana Sverko 39, vesela družba iz Ajdovščine v gostilni gospoda župana Karla Bone na Slapu 15. Zadnji izkaz: 139.113'35 L in 569'50 din. Skupaj: 139.199'35 L in 569'50 din. (Pri zadnji objavi se mora glasiti skupni znesek mesto 8 9 tako, da bi se moralo glasiti 139.113'35 L in ne 138.113'35 L.

Književnost in umetnost

Centk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani je ravnokar izšel. Obsega: I. Šolske tiskovine. II. Učne knjige. III. Mladinske knjige (Primerne za šolske knjižnice). IV. Nekaterne lepoveljne knjige (za odrasle). V. Šolski zvezki. VI. Šolske potrebščine. — Cene so določene v dinarjih.

»Obris zgodovine italijanskega slovstva.« Pod tem naslovom je izšla v »Učiteljskem listu« (štev. 7, 8, 10, 11.) kratka pregledna študija o zgodovini italijanske literature, ki jo je spisal učitelj Jože Rupnik. Snov je razdeljena na tri dele. (I. Postanek in razvoj italijanskega jezika. II. Sistematični pregled leposlovnih zgodovine. III. Kratki življenjepisi najznamenitjših italijanskih pesnikov in pisateljev.) — Ker Slovenci nimamo menda nobenega enotnega pregleda o zgodovini italijanskega slovstva, opozarjamo na razpravo vse one, ki se za to zanimajo.

»Divina Commedia« v slovensčini. Prof. dr. Jože Debevec je poslovenil — kakor znano — Dantejeve »Nebeške komedije« I. in II. del (»Dom in svet«.) Letos se je lotil III. dela, »Raja«. Prevél in razložil je že 2 spleva. Tako bomo imeli Slovenci v kratkem celoten prevod »Dantejeve komedije«.

Josipina Turnogradska. »Zbrani spisi«. Izšel je I. zvezek zbirke »Slovenske ženske knjižnice«, ki jo izdaja »Mariborska tiskarna«. Prinaša zbrane spise naše prve slovenske pisateljice Josipine Urbančičeve — Tomanove (1833—1854), znane po svojem psevdonimom »Turnogradska«.

»Galerija naših velmož«. »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani je izdala I. serijo »Galerije naših velmož« in sicer Vodnika, Slomška in Stritarja. Oblika 62x48 cm. — Cena 7-50 D (30—K).

Nove knjige o telovadbi. V zadnjem času je izšlo v Jugoslaviji mnogo knjig o telovadbi, ki bodo gotovo dobrodošle vsem našim učiteljem telovadbe in telovadnim društvom: I. Ivo Pirč: »Mladinske in telovadne igre«; I. del: Proste igre. (Založba »Orlovska zveza«.) — 2. J. Bajželj: »Vaje na bradlji«. (Slov. sok. zveza). — 3. »Vadnik«; I. del: Proste in redovne vaje »Orlovska zveza«. Op.: V najkrajšem času izide II. del: Vaje na orodju. — 4. D. L. Pivko: »A. Schaup: »Telovadba I. Razlaga tel. teorije in navodilo le vodstvu tel. vaj po Tyrsevem sestavu. (Slov. šol. matica). — 5. D. L. Pivko: »Telovadne igre«. I. del (2. izdaja). — 6. D. L. Pivko: »Telovadne igre«. III. del (Slov. sok. zveza). — 7. A. Schaup: »Prosti sokki«. (Slov. zavez SHS). — 8. D. L. Pivko: »Plezanje ali penjanje«. (Jugoslav. sok. zavez). — 9. Dr. L. Pivko: »Kratka metodika telovadbe«. (Jugoslav. sok. zavez). — 10. D. L. Pivko: »Učni načrt za šolsko telovadbo nižje stopnje«. (Slov. šol. matica). — 11. D. L. Pivko: »Učni načrt za telovadbo na štirirazrednih deških meščanskih šolah moške deške dece od 11. do 14. leta«. (Popotnik). — F. E.

Dantejeva številka »Mladice«. Izšla je prekrasna Dantejeva številka »Mladice« z bogato vsebino. Več o tem prihodnjič!

Šport

Velika kolesarska dirka za »Primorsko prvenstvo 1921«.

Bil je to športni dogodek prvega reda. Ceravno za dirko ni bilo posebne reklame, je vladalo zanjo občje zanimanje. Priča temu so bile dolge vrste ljudi, ki so čakale dirkače po vseh krajih, skozi katere so šli, ter jih prisrčno pozdravljali. Posebno veliko zanimanje smo videli na Proseku, v Mirnu, Gorici, Solkanu, Kanalu, v Ajdovščini, v St. Vidu, na Razdrtem, v Senožečih in v Sežani. O Opčinah ni bilo govora. Že zjutraj zgodaj se je nabralo tam tam več sto ljudi, a popoldne ob prihodu je pozdravljala dirkače tisočglava množica. Seveda je bila mladina najbolj častno zastopana. Ona je v prvi vrsti poklicana kot gojitelja športa in veseli nas, da zmisel in ljubezen za šport pri naši mladini raste. Več zanimanja bi bili pričakovali glede udeležbe same. Ob odhodu se je predstavilo samo 17 dirkačev. Toda opazili smo nekaj drugega: Tekom vse dirke so se dirkačem pridruževali številni »dobrovoljci« ali kakot jih je neki dirkač hudomušno označil »civilisti« ter spremljali dirkače ure in ure daleč. Posebno nam je padel v oči mlad, krepak »civilist« ki je spremljal dva prva dirkača, Hvala in Siroka, od Razdrtega do Opčin ter jima bil neprestano za petami oziroma za kolesi. Dobili smo utis, da se mnogi in mnogi niso upali prigrislati k dirki in da so hoteli prej videti in poskusiti, kako taka dirka izgleda od blizu. Pri prihodnji dirki, ki se bo vršila, upamo, kmalu, bo udeležba gotovo večja. Tržaško kolesarsko društvo »Balkan«, katerega vstrajnost in resnost smo poznali posebno v zadnjem času, nam jamči, da bo častno rešilo naloge, ki ga tu čakajo v prihodnosti. In še nekeje smo našli malo zanimanja: Ko smo prišli zjutraj na Opčine, smo se s strahom vprašali: »Kaj, samo še gospod Ivan Čeh ima med Slovenci avtomobil v Juljski Pokrajini?« No, tekomo dirke smo se potolažili: Srečali smo več kot par naših avtomobilov. Tudi v tem oziru upamo, da bi zanimanje pri prihodnji dirki večje.

Dirka je bila prirejena za dve skupini, za takolimenovane »turiste«, t. j. kolesarje, ki se niso udeležili še nobene dirke in ki imajo navadno težje kolo, ter za »dirkače« — diletante, ki so sodelovali že pri kakih dirki. Pričakovati je bilo, da se bo za skupino »turistov« prijavilo največ tekmecev. Bilo pa je narobe. Tajnik k. l. društva »Balkan« g. Kovarčič je zamogel dati ob 8-30 znamenje za odhod le 6 »turistov«, 11 po številu, in sicer 5 Tržačanov, 4 Coričani in 2 Kraševca. Občinstvo, ki je bilo navzoče pri odhodu, je z nekako vsiljivostjo praševalo posebno po Postojčanin. »Dirkači« so se dolgo držali v skupini, le Colja iz Gorjanskega je imel smolo že na Proseku, kjer se mu je zvililo kolo; s kraševsko žilavostjo pa je vendar ves čas zasledoval dirkače ki so mu utekali za dober kos ceste in dosegel ob koncu lep uspeh. Na rebri, ki začena za Devinom ter pelje mimo Jamelj, se je začela skupina širiti, posamezni dirkači, predvsem Hvala, Sirok, Tomšič, Škerlavaj in Uršič so začeli »lomiti« ter so se kmalu otresli ostalih, ki so pa v večji ali manji razdalji krepko prišliaki naprej. Pri Jamljah se je odtegnil Fran Kralj. Škoda, ž njim je dirka izgubila zanimivega tekmeča, Pred Gorico so »dirkači« dotekli že prve »turiste« in v dolgi vrsti so pretekli Gorico, kjer jih je nedeljsko korzno občinstvo z zanimanjem gledalo in, kar je bilo Slovencev, z veseljem pozdravljalo. Ob razbitih hišah, ob opustošenih poljih, mimo kavern in zaraščenih jarkov in mimo prijaznih skupin domačega ljudstva gre dirka naprej ob Soči. V glavnem se že vidi, kakšen bo izid. Na čelu so Tržačan Gorač Hvala, ter Goričana Franc Sirok in Tomšič tesno drug za drugim, njim sledi za kakih 500 m Josip Uršič iz Vipave in zopet za kakih 500 m Josip Škerlavaj iz Trsta. Med njimi pa sta turista Rafael Frančeškin iz Vrtojbe in Franc Brar iz Opčin. Dirka postaja nezanimiva, v Gorico pride prvi Sirok, tik za njim Hvala in Tomšič, v Razdrto prispe prvi Hvala, tik za njim Sirok in Tomšič, ostali vedno v isti vrsti. Šele za Razdrtem, ko je pri veliki strmini, ki vodi do Senožeč, Tomšič stopil s kolesa, najbrže misleč, (kar je brez potrebe mučil, ko mi je tretje mesto zagotovljeno, je postala tekma zanimava. Sirok in Hvala, ki sta strmino premagala z lahkoto, sta jo veselo uredzala po lepi cesti proti Sežani. Dosegla sta mestoma brzino od 30 do 50 km na uro. Hvala je nekako ra posajeno razpoloženo, njegov tempo je nereden, Sirok pa vedno enakomerno, resno priitiska s svojimi močnimi mečami. Skušata večkrat »pobegniti« drug drugemu, toda koj se dotočeta. Drug ob drugemu preletita Senožeče, ravno tako Štorje in Sežano, gospod Čeh, ki jima sledi z avtomobilom, pravi, da bosta dobila vsak

pol prve nagrade. Tu kakih 200 m pred ciljem švigne Hvala bliskoma naprej, Sirok se takoj zave, toda prepozno je. Burno pozdravljen od mnogobrojnega občinstva in ob veselih vzklikih sežanske godbe pride prvi do cilja, kaj za njim v razdalji enega kolesa pa Sirok. Za nekaj minut jima je sledil Tomšič, a nato kot prvi »turist« Rafael Frančeškin. Velikih nezgod med dirko ni bilo. Hvala in Uršič sta padla enkrat brez znatnih poškodb, Hvali je enkrat počilo zračno črevo. Največjo smolo je v tem oziru imel krepki lonjerski turist Anton Maver, ki je trikrat moral mašiti počeno črevo, ki pa je kljub temu prišel med »turiste« kot četrti do cilja. Red prihi je bil sledeči: Dirkači: I. Hvala Franc, ob 3 h 35'34"; II. Sirok Franc, 3h 35'35"; III. Tomšič Franc, 3h 45'34"; IV. Uršič Josip, 3h 59'37"; V. Škerlavaj Josip 4h 20'51"; VI. Colja Josip iz Gorjanskega ob 4h 20'53"; VII. Kožuh Josip iz Gorice ob 5h 4'21". — Turisti: I. Frančeškin Rafael ob 3h 45'56"; II. Brar Franc, 4h 21'45"; III. Placer Anton iz Lokve ob 4h 44'28"; IV. Maver Anton 5h 12'37".

Razen tega se je dne 9. t. m. vršila pod okriljem kol. dr. »Balkan« na Opčinah tekma v hitri hoji na 10 km. in v teku na 100 m. Pri hitri hoji je krepki Prosečan Mirko Milič prišel z lahkoto kot prvi. Napravil je 10 km. v 58'5". Sledili so mu: Hanči Dobnik v 60'56"; Josip Koren 61'09"; Drago Milič 61'42"; Vladimir Cibic 62'25"; Just Blažina 62'48"; Tršar 66'08". — 100 m je pretekel prvi Gustl Starec v 12'1/3; sledil mu je Anton Turk v razdalji 3 m in Ivan Mikelič za 8 m.

Kolesarskemu društvu »Balkan« čestlamo na srasno uspelem dnevu, naši zdravi mladini pa kličemo: Le naprej, kolikor mogoče manj v krčmo, ven na zrak, k veselemu, zdravemu športu!

To in ono

Prizor iz gladujoče Rusije. Ruski emigrantski listi so polni slik iz onih krajih Rusije, v katerih se je pojavila lakota. Tako prbučuje neki list pismo iz Samare, iz katerega posnemamo samo en prizor, ki se je odigral na begu ljudstva iz pokrajini gladi in ki nam dovolj jasno in žalostno kaže vso strahoto ruske katastrofe: Najbolj strašno je bilo, pravi pismo, ko smo šli čez reko. Radi suše so se pojavile ogromne množice steklih psov. Sedelo nas je mirno skupaj več sto ljudi, ko nam je pridiral nenadoma nasproti šest do sedem napol narih oseb. Za njimi masa ljudstva s kobilicami, ki je skušala nagnati nesrečnike v neko kolibo. Po daljšem boju so jih v rešnici spravili v neko izbo, ki so jo potem zažgali, prepustivši nesrečnike usodi. Pozneje smo izvedeli, da so bili dotičniki popadeni od steklih psov in da so postali že velika nevarnost za ostale ljudi. Prizor je napravil na vse silen vtis. Ko smo se vrnili v Moskvo, so mnogi izmed nas zblazneli. Včasih se mi je zdelo, da smo sploh vsi pobesneli in zblazneli...

Nagrade bivšim vojakom v Zedinjenih državah. Bank of America v New Yorku je sestavila statistiko o nagradah in pomoči, ki jo razne zvezne države nudijo bivšim vojakom, ki so služili v svetovni vojni. Glasom te statistike znaša skupna nagrada (bonus) v gotovini 184.000.000 dolarjev, pri štirinajstih državah, ki so to svoto že izplačale ali pa jo izplačujejo, dočim bo devet drugih držav razdelilo skupnih 191.500.000 dolarjev v zmislu zakonskih načrtov, sprejetih od dotičnih legislatur. Izvzemši države Alabama, Georgia in Mississippi so vse druge države zakonodajnim potom ukrenile za pomoč bivšim vojakom. Bonusi v gotovini za vsak mesec vojaške službe segajo od 10 dolarjev, v nekaterih državah od 25 dolarjev. Nekatero državo so določile maksimum nagrade, ki sega od 100 dol. v New Jersey do 500 dol. v Oregon. Štiri države so kar določile bonus od 100 dol. v gotovini za vsakega bivšega vojaka. Sedmero drugih držav je dalo bonuse v gotovini dočim izplačuje država Massachusetts 10 dol. za vsak mesec službe in še zraven 100 dol. nagrade v gotovini. North Dakota je bila prva država, ki je izplačala bonus. Država Illinois bo izplačala največjo svoto 55.000.000 dol., ako bo sprejet dotični referendum. Najbolj priljubljeni način financiranja teh nagrad je izdaja bon dov. V 21 državah je bila izdaja bon dov, not ali certifikatov sklenjena in prodana, oziroma se še čaka na izid ljudskega glasovanja. Pomoč za pok vojnih veteranov nudijo mnoge države. V Kaliforniji je bil sklenjen zakon, ki preskrbuje strokovno izobrazbo za osebe, odvisne od bivših vojakov.

Velika povenjen v Texasu. Po strahovitem nalivu narasla reka San Antonio Texas v Ameriki je preplavila dele mesta. Do sedaj so odpeljali 6 mrtivev. Število mrtvih cenijo na 500. Škoda znaša več milijonov dolarjev.

vo je, da vsi naenkrat znajo slovenski. Ne dolgo in prispemo na Rakek, jugoslovensko postajo. Na prijaznem poslopju se blesti napis v latinici in cirilici. Cirilica nas opozarja, da smo stopili na slovansko zemljo, v veliki slovanski svet, ki sega do Balkana in Urala, pa prestopi Črno morje in se raztega čez neizmere sibirske in srednjeazijske nižave do Tihega oceana. Raz poslopja visi črna zastava, v znak žalovanja po smrti kralja Petra Osvoboditelja. Uradniki nosijo črne trakove na levi roki. Širokoplečni orožniki se sprehajajo ob vlahu. Ob straneh vidimo macedonske postave vojaške straže. Vse diha moč in borove se beli Vrhnika. Stopimo v gledu odhitimo dalje. Zavest, da si v domovini stopila je v vsa srca. Oči veselo žarijo. Vlak vozi ranjen in gibko. Mimo nas hité mični, čisti kolodvori, na oknih nageljčki in rozmarin. Raz črne velov stolpov bližnjih vasi vise črne zastave. Vsa Slovenija žaluje po svojem prvem kralju. Verid. Skozi smreke in borove se beli Vrhnika. Stopimo v ravnilino. Od daleč se že vidi sivi Ljubljanski Grad. Vse nas opozarja, da se bližamo mestu. Že se vidijo mestno zidane hiše, vrtovi so držani v redu. Glej Tivoli s svojimi lepimi drevoredi. Mimo nas hite moderne stavbe, prostor velikega semnja, ves v trobinicah.

ma veteranoma »Slov. Narod« ter »Slovenstvu« so se pridružili dnevniki »Jugoslavija«, socialdemokratski »Naprej« ter poluradno izvrstno urejavano »Jutro«. Strankarski boj ni ponehal. To da obzorje se je razširilo. Gleda se z višjega, državnega stališča. Napadi na ustavo so še vedno hudi. Toda Pribečičeva roka se čuti pri vsakem koraku. Zelenca disciplina in red vladata povsod. V literaturi zlasti pa na umetniškem polju je zaznamovati lep napredek. Obiskal sem razstavo bratov Kralj v »Akademskem domu«, ki je povzročila toliko hrupa v ljubljanski umetniški krogih. V 3 sobah so tu razstavljena kiparska ter slikarska dela. Duh genija plava nad celotno razstavo. To je že rafiniranost v umetnosti in biti moraš umetniški »gourmand«, ako jih hočeš pravilno oceniti. Silno se je razvil šport. Na čelu sokolstvo, ki dobiva izdatno podporo od države. Organizirano je enotno po celem državi, pa je važen ujedinevalni faktor. Danes šteje že 60.000 delujočih članov, a število stalno narašča. Tudi nogometne tekme so na dnevnem redu in Ljubljana razpolaga danes s prvovrstnimi »foot-ball« klubii. V splošnem, v Sloveniji čutiš blagodejni vpliv svobode. Povsod razmah, napredek, resno stremljenje navzgor. (Dalej)

Poljub in zaščitnica. V neki francoski pokrajini je bila navada, da je po poroki ženin oklofutal nevesto z besedami: Takšen sem, kadar sem dober. Zgodilo se je pa, da je Francoz v tej pokrajini vzel za ženo Nemko, ki ji je bila običajna bil znan. Ko je ženin nevesto oklofutal in poljubil, ga je nevesta udarila na nos tako, da se mu je vili kri kar curkoma, in dejala: Takšna sem, kadar sem dober. Potem pa mu je izpulila še polovico las z besedami: Takšna sem, kadar sem huda. Od takrat je izginil ta ženitovnjaški običaj iz vse pokrajine.

Velikanska sveča za 500 let. Kot spomin na pokojnega pevca Carusa je naročena velikanska sveča, ki bo lahko gorela na mrtvih dan 500 let. Svečo bodo postavili v neki poljski cerkvi. Svečar, ki izdeluje svečo, je izračunal, da bi ta sveča stalno gorela celih 13 let in 7 mesecev.

Zdravnik in stara devica. Nekje na svetu je svetloval zdravnik stari gospodični, naj se omoži, ker potem ne bo več tožila o brezposelnih boleznih. Gospodična mu je hitro odgovorila: Vzemite me kar vi, gospod zdravnik! Ker pa tudi zdravnik ni bil v zadregi z odgovorom, je rekel: Zdravnik le zapiše zdravilo, zavzije ga pa ne!

Najsevernejša železnica je na skandinavskem polotoku za izvoz železne rude do pristanišča Narvik v Ofoten fjordu. Izhodišče železnice je Kirun, kjer je povprečna letna temperatura - 10°, najnižja pa - 52°. Promet na tej progi vrši 11 električnih tovornih lokomotiv. Vsak vlak železne rude je težak 2000 ton.

Velikanska tatvina biserov. V Rimu so artileri elegantnega mladeniča, ki je po dolgem tajanju priznal, da se piše Cesare Rossi in da je ukradel v Milanu neki Nemki bisere v vrednosti 350.000 lir. Policija je našla skoraj vse bisere v žepih artilerice.

»Nepoznani vojaki« v oglejski katedrali. Program za proslavo italijanskega »nepoznanega vojaka« vsebuje, da bodo pripeljali v Oglej 11 enakih krst z ostanke nepoznanih vojakov, ki so padli na italijanskih bojiščih. Deset krst bodo spravili v oglejski katedrali, enajsti bodo pa poslali v Rim.

Velik požar. Reuterjev urad poroča iz Annapolisa (Nova Scotia), da je 7. t. m. zvečer izbruhnil silovit požar, ki je uničil skoraj tretjino mesta. Veliko število prebivalcev je brez strehe. Požar je nastal radi nepredvidnosti.

Gospodarstvo

Novo deinišne družbe na Čehoslovaškem. V juniju je bila na Čehoslovaškem ustanovljenih 16 novih akcijskih družb z delniškimi kapitalom od 149.585.000 čsl. kron. Od teh odpade na banke 70 milijonov, na tekstilno industrijo 40 milijonov kron.

Papirnat denar na Čehoslovaškem. V čehoslovaški republiki je bilo po uradnem izkazu dne 30. avgusta t. l. za 11.455.175 čsl. kron papirnatega denarja v prometu.

Bombaž. Letošnji pridelek bombaža v Ameriki je slab, vsled česar so se v veletrgovini njegove cene začele višati. To povzroča tekmovanje trgovcev v nakupovanju bombaža, ker vsak računa s tem, da ga bo mogel pozneje z dobičkom prodati. Iz istega povoda se poselniki velikih zalog bombaža branijo, bombaž sedaj prodajajo, ker pričakujejo višje cene. Računati je treba torej s tem, da bodo cene bombaževin tkaninam rasle.

Uspeh žetve pšenice v Rumuniji se ceni uradno na 1.600.000 ton. Od tega pride 400.000 ton v poštev za izvoz.

Izkaz francoske banke od dne 8. septembra izkazuje pomnoženje bankovcev v prometu za 229.25 na 37.253.99 milijonov frankov.

Pomanjkanje denarja na Ogrskem. Navzlic inflaciji ni v prometu denarja, ker leži ta neproduktivno pri kmetih, ki ga skrivajo in ne nalagajo v denarne zavode. Banke to pomanjkanje denarja pridno izrabljajo ter zahtevajo za davanje posojil 20%ne in še večje obresti.

Omejitev izvoza živil iz Ogrske. Vsled slabe letine je ogrski poljedelski minister odredil, da se morejo čebula, česen, zelje, svinjska mast in svinje izvažati samo s posebnim izvoznim dovoljenjem, dočim se za pšenico, rž, ječmen, oves, krompir, fižol, živo in zaklano perutnino, jajca in goveda sploh ne bodo dajale izvoznice.

Nova petrolejska polja. V severni Kanadi v gozdnatih ravninah reke Mapenzie so se ugotovila velika petrolejska polja. Na zapadu meji na to ozemlje Alaske. Glasom znanstvenih izjav se raztežajo ta polja skoraj na pol milijona kvadratnih kilometrov. Množine petroleja, ki jih bo tu dobili, bi zadostovale za svetovno potrebo za dobo 100 let. Podeljenih je že 30 koncesij za več nego 100.000 kvadratnih kilometrov. Težaven je še problem transporta dobljenih produktov, ker je najbližja železniška proga oddaljena 1600 kilometrov. (Oddaljenost Basel-Odesa.) Mogočne trustne družbe bodo pač tudi temu kos. Pričakovati pa je tudi državne podpore, ker bo država ob enem skušala povzdigniti kmetijstvo v teh pokrajinah.

Aluminijev denar na Francoskem. Dne 16. t. m. je izdala francoska državna banka nov aluminijev denar po en in dva franka, v zamenjavo za stare papirnate bankovce, ki so bili izdani za časa svetovne vojne. Pariško prebivalstvo je z največjim veseljem pričakovalo ta dan. Navedenega dne se je zbrala na dvorišču državne banke ogromna masa pariških prebivalcev, ki so čakali, da se jim zamenja raztrgani denar. Samo prvi dan je bilo zamenjanih za 2 milijona novih frankov. Ze ob 11 dopoldne je cirkuliral ta novi denar po bankah, tramvajih in avtomobilih. Državna banka je objavila, da bo dala v promet aluminijevega denarja za 30 milijonov po en frank in za 10 milijonov po 2 franka.

Za spoj Splita z zaledjem. Iz Beograda poročajo, da je neko slovensko gradbeno društvo v Mariboru skupno z delniško družbo Handelsbank v Curihu prosilo vlado za dovoljenje, da more proučavati železniški spoj Splita s progo Sarajevo-Metković. Važnost Splita za vso državo spoznavajo počasi tudi krogi, ki so bili do sedaj v tem važnem vprašanju rezervirani.

Papirnica v Beogradu. Beogradski industriječ Papo bo zgradil v Beogradu veliko papirnico, ki bo najmodernejša svoje vrste na Balkanu. Papirnica bo obsegala 4000 kubičnih metrov, bo imela 380 oken, lasten vodovod, glavni stroj pa bo imel 1000 konjskih sil.

Vprašanje petijota. Ves svet ve, da pridelava Italija mnogo milijonov hl vina, ve pa tudi, da se izdela v Italiji tudi precej petijota in da se ta tudi izvažajo. Izvažajo se petijot pod imenom industrijalno vino, večkrat pa se prodaja kot prirodno vino. Tudi tu pri nas se piše pod imenom »italijansko vino« navaden petijot, ki je več ali manj podoben pravemu vinu. Marsikdo je to doživel že sam, ko je občutil po kupci takega vina kruljenje v želodcu, nered in različno proizvajanje plinov, poleg tega ni vedel kje se ga drži glava, ki je bila kot golida.

Tudi v naših krajih se slišijo večkrat glasovi, naj tudi naš kmet izdeluje petijot, da bo imel za sebe in svoje delavce dovolj pijače. V tem smislu piše tudi G. Majerhofer v »Edinosti« z dne 6. t. m. Gospod utemeljuje ta svoj predlog s tem, da je petijot nedolžna in zdrava pijača, poleg tega ni drag in vrhu tega ustreliho še enega mačka in ta je: ljudi bomo navedli k treznosti in jih bomo odnavdali pijančevanja. Še en razlog manjka in ta je: Naš vinogradnik bo lažje prodal svojo težko pridelano kapljico. Gospod Majerhofer tega ni izrecno povedal, pač pa pravi, da moramo naše vino izvoziti.

Kako je s temi točkami: Italija se danes bori na vse kriplje, da si pribori v različnih trgovskih pogodbah izvoz vina v države, s katerimi sklepa trgovske pogodbe. Opažamo pa, da ena država za drugo zapirajo italijanskemu vinu vrata. Avstrija bi bila pripravljena uvoziti vino iz nemške Tridentinske Benečije, Jugoslavija niti iz Julijske pokrajine ne, v Čehoslovaško se izvozi letno za okoli 10 milijonov lir vina in vermuta, Francoska bi rada sama izvažala, Grčija isto. Ostane Nemčija, ki se bori na vse kriplje, da bi povečala svoj izvoz in zmanjšala svoj uvoz. Angleška in Amerika uvažajo sicer nekoliko italijanskega vina, a ne mnogo. Poleg tega izvažajo le veletrgovci, ki nimajo z našimi pokrajini in našim vinogradnikom nobenega stika.

Po italijanskem zakonu je dovoljen petijot do 5% alkohola. Za 5% alkohola je potrebno 8-9% sladkorja, ali za 1 hl petijota s 5% alkohola je potrebno 8-9 kg sladkorja. Sladkor stane L 6.40 za kg, torej je potrebno 51 do 58 L za sam sladkor za 1 hl petijota. To je izdatek, ki ga mora izdelovalec pokriti takoj za 1 hl petijota. Kdor pozna razmere ogromne večine našega kmečkega ljudstva, bo rekel da tak izdatek ni mogoč posebno ker se izdatek mora napraviti naenkrat. — Petijot, ki ga izdeluje tu pa tam jugoslovenski kmet v Primorju, je zdrava pijača, vsaj večinoma, ker naš kmet ne pozna še različnih pridočkov, ki imajo namen prevarati konsumenta, da ima pred seboj pravo vino. Teh pridočkov je v italijanskih »vinih« mnogo.

Kaj je s treznostjo? Clovek se more opiti od petijota ravno tako, ko od prirodnega vina. Vino ima v sebi grenkobo in precej kiseline, dočim je petijot navadno nima, ako mu ni bila izrecno pridana. Ta svojstva odbija mnogo ljudi od pitja vina, medtem ko jim petijot prija. Petijotu pridočan sladkor se skoro nikdar — vsaj po kmetih ne — popolnoma ne spremeni in alkohol in ogljikovo kiselino, vsled česar ostane petijot sladovit in ta sladovitost ima predvsem na ženske veliko moralno moč, da se s sladkorjem navlečejo tudi alkohola. Isti vpliv ima tudi pomanjkanje kiseline. Gotovo je, da se clovek, ki ima svoje čuti v svoji moči, ne opijani s petijotom, ravnatoko pa tudi s prvim vinom ne. Pijančevanja ne bomo odpravili s prodajo vina in izdelavo petijota. Kaj naj pije on, ki mu je vino predrago in premočno, ako ne bo imel petijota? Naj si kupi vina in naj ga zredči z vodo.

Petijot izdelujejo v Italiji večinoma vinski trgovci v spekulacijske svrhe in pa različni posestniki velikih površin zemlje s stotinami delavcev; za te delavce potrebujejo petijot. Iz tega vidimo, da ima korist od petijota le vinski veletrgovec in veleposestnik, vinogradnik pa, predvsem tak, kot je naš, ki se bori s trudom za obstanek, le škodo. Naš vinogradnik ve, da si z izdelavo petijota sam pljuje v skledo, ker je po sebi umevna posledica tega, da ne gre vinska kupčija naprej.

Zato so umerjeni protesti vinogradarjev proti izdelavi petijota in mora se vzdigniti klic: Država naj petijot prepove, sladkor pa naj služi v svrhe, v katere je namenjen. Sladkor naj bi se moštu le tedaj pridodajal, ako je grozdje ostalo kiselo in je sladkor potreben za pripravo enotnega tipa vina. O tem pa drugi krat. Ing. agr. Josip Rustja.

TRŽNE CENE

Table with market prices for various goods like Krompir, Glavnato zelje, Paradižniki, Radič, Malancane, Čebula, Citrone, Jajca.

Borzna poročila

Table with exchange rates for various locations like Jadranska banka, Cosulich, Dalmatia, Gerolimich, Libera Triestina, Lloyd, Lussino, Martinolich, Oceania, Premuda, Tripovich, Ampelea, Cement Dalmatia, Cement Spalato.

Table with exchange rates for various currencies like avstrijsko-nemške krone, češkoslovaške krone, dinarji, leji, marke, dolarji, francoski franki, švicarski franki, angleški funti papirnati, angleški funti, zlati, napoleon.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA

»Stari odvadar« je naprošen, da dvigne za njega ležeče pismo. S. K. O.

Josip Pupis

star 29 let

je danes po dolgi in mučni boleznii v tolažbi svojih dragih mirno v Gospodu preminul.

Zalujoča soproga Marija, oče Anton, bratje, sestre, svaki, svakinje in ostali sorodniki, naznanjajo prežalostno vest vsem prijateljem in znancem.

Pogreb predragega pokojnika se bo vršil v četrtek, 13 t. m., ob 9.30 iz mrtvašnice mestne bolnišnice v Trstu. 826

TOMAJ-TRST, 11. oktobra 1921. Novo pogrebno podjetje Trst. Corso V. E. III. 47.

MALI OGLASI

KUPUJEM srebrne krone in zlato, plačam več kot vsak drugi. ulica Valdirivo št. 36, II. 1872

POSESTVO v Šklednju, obstoječe iz enonadstropne hiše, v kateri se nahaja stara gostilna, z velikim dvoriščem in vinogradom, s pridelkom do 20 hl se prodaja po ugodni ceni. Naslov pri upravištvu. 1870

PRAKTIKANT, zmožen slovenskega in italijanskega jezika, se sprejme v službo. Poudbe na Fr. Primc, Trst, Piazza Chiesa Evangelica št. 1. 1869

PRODA SE radi selitve v sredini mesta Kastav hiša s petimi sobami, dvema kuhinjama, trafiko in veliko kletjo. Pojasnila daje Franjo Jelovica, Kastav. 1871

RIBJE OLJE, prve vrste, kemično preiskušeno, v lekarni v Sežani. 1846

PRIPOROČA se dobroznana brivnica Jostp Jerman, Trst, ul. XXX. Ottobre 14. (37

ISTRSKO, novo, belo vino, zamčeno iz grozdnega soka, 10% stopinj, po originalnih cenah v zalogi Avgusta Pavanetto v Sežani. Na zahtevo se pošljejo vzorci. 1827

KROJACNICA Vekoslav Terzo, ulica Fondleria 4, se priporoča tržaški mladini. Izdeluje najmoderneje obleke današnje angleške mode. 1728

Schicht Schicht-ovo milo Schicht. Dobiček. je ga mora prinesiti vsako dobro milo je: prihranek na čašu in denarju. je zajamčeno pristno in čisto, ohranja perilo, mu vrne prvotni blesk in poživl barve. — Zahtevajte povsod to varnostno znamko. Edini zastopniki za Italijo FRATELLI FINZI — Trst, Via Tintore št. 5. Telefon št. 11-64

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah ALOJZIJ POVH Trst, Piazza Garibaldi št. 2 (prej Barriera)

Ljubljanska kreditna banka Podružnica v Trstu. Centrala v Ljubljani. Podružnice: Celje, Borovlje, Gonica, Saraj., Split, Trst, Maribor Ptuj. Bolniška glavica K 50.000.000. Rezerva K 45.000.000. Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — Sprejema vloge v lirah na hranilne knjižice proti 3% obrestovanju na žiro-račune proti 3% obrestovanju. Za na odpoved vezane vloge plača obresti po dogovoru. Izvršuje borzne naloge in daje v najem varnostne celice. Tel. št. 5-18. Blagajna je odprta od 9-13

NEAPELSKE in bolonjske testenine ima v zalogi Avgust Pavanetto v Sežani. Vprašajte za pojasnila in vzorce. 1825

NOVE POSTELJE za L 95.—, vzmeti L 70.—, žimnice L 50.—, ponočne omariče, umivalniki, chiffoniers, omare, popolne sobe po izrecno nizkih cenah. UL. Fonderia 3. 1830

UBIRALEC in popravljalec glasovirjev in harmonijev. Pečar Andrej. Trst, via Coroneo 1. V. nad.

NAZANANJAM siavnemu občinstvu, da sem poleg delavnice odprla tudi salon za izgotovljene zimске obleke in letne plašče ter raznovrstne obleke. Priporočam se za obilen obisk. A. Mer-molja Rieger, ulica Commerciale 3. 586

ZLATO in srebrne krone plačam več kot drugi kupci. Albert Povh, ucar, Mazzini 46 (v bližini drvenega trga). 44

POZORI! Srebrne krone in zlato po najvišjih cenah plačaje edini grosist Belleli Vita, Via Madonnina 10. I. 38

TROPINOVEC, rum, konjak, najfinjši izdel-ek, po konkurenčnih cenah v zalogi Avgusta Pavaneta v Sežani. 1826

SODE velike in male, stiskalnico in mlatnilnico prodam. Via Udine 18, skladišče vina. 1807

VELIKI mesečni semnji za konje, goveda, prešice in krmo se vršijo v Divači dne 26. vsakega meseca. 1860

PREVZEMAJO se prevozi s tovornimi avtomobili. Via Fonderia 7. 1747

Na prodaj:

posestvo pri Mariboru, 23 oralov, z vinogradom, posestva do 300 oralov, mlin, žaga, hiše, trgovine, gostilne, restavracija s 4 orali zemlje v Mariboru, tovarna, hotel s kavarno na Štajerskem. — Pojasnila daje Zagorski, Maribor, Bavarka ulica 3. (827

Morsko travo

prodaja po ugodnih cenah Sever & Komp. - Trst ulica Machiavelli št. 13. 825

Uradnik-Spediter

se išče za spedijsko podjetje v Jugoslaviji. Zahteva se samostojnost v spediciji in carinjenju, ter znanje slovenskega, italijanskega in po možnosti nemškega jezika. Prednost imajo deklarantii. Ponudbe pod »Spedicija« na upravništvo »Edinosti«. 824

Krasno posestvo pri Celju na prodaj,

lepa lega, krasen razgled, 11 oralov vinograda, travniki, sadonosnik, vila s 7 sobami, posestje, živ in mrtev inventar, pohištvo, za L 150.000. Nadalje hotel s 30 sobami, restavracija, gostilne, trgovine, mlin, kmetijska posestva, veleposestva, hiše, vile itd. Karol Breznik, Celje, ul. Dolgopolje št. 3, Slovenija-Jugoslavija. 738

LEPO POSESTVO.

Trgovina z mešanim blagom, 4 poslopja, 23 oralov zemlje, njive, travniki, gozdi, vinograd, mala hišica, tik železniške postaje, v lepem prometnem trgu na Spodnjem Štajerskem se z živim in mrtvim inventarjem takoj prodaja za 1,500.000 jugosl. K. — Natančnejša pojasnila se dobijo pri Janku Čeržu, mizarju in v kavarni nasproti vojašnici 798 v Tolminu.

KRONE,

srebro in zlato kupujem po zvišanih cenah. Via Pondares 6, I. desno.

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I. sprejema hranilne vloge od L 1 dalje. Navadne vloge obrestuje po 4 1/2 % večje po dogovoru Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune. — Posoja hranilne pušice na dom. — Rentni davek plačuje iz svojega. Daje posojila po najugodnejših pogojih na vknjižbe, na osebno poroštvo, na zastave vrednostnih listin. Uradne ure vsak dan izvzemši nedelj in praznikov od 8 do 1.

JADRANSKA BANKA sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji. Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji. Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien. Poslovne zveze z vsemi večjimi kraji v tu- in inozemstvu